

Die i Coses

Núm. 30

Setembre - Octubre 92

Calonge

200 Ptes.

- En Toni Taconer, un «Colom» calongí
- Avanç festes de Sant Miquel
- Pujada a Lluc a peu
- En Toni Adrover Barceló
- Ossifar
- Son Perdut
- Sant Roc '92

dies i coses

Aquesta publicació
no té cap finalitat
lucrativa

Setembre-Octubre 92
Nº 30
Mn. Antoni Vadell, 2
07669 CALONGE
Preu: 200 Ptes.

**CONSELL DE
REDACCIÓ**

Maria Adrover
Margalida Adrover
Isabel Rigo
Josep Estelrich
Maties Adrover
Guillem Roig
Maria Josep Coll
Jaume Vallbona

COLLABORADORS

Club d'espai «Ansa per
Ansa» de s'Alqueria Blanca
Jaume Rigo
Jaume Julià
Joan Grimalt
Miquel Pons
Jaume Serra
Marc Vallbona
Mª Magdalena Estelrich
Tomeu Adrover
Xesc Adrover

Agraim totes les
col.laboracions i els
suport de qui s'anuncia
a les nostres planes i de
qui ens llegeix

**DL 148-1988
IMPRIMEIX**

Informacions Llevant, S.A.
Tel. 55 03 28 - MANACOR

Els escrits d'aquesta
publicació expresen
únicament l'opinió
dels seus autors

CONTINGUT D'AQUEST NÚMERO

Crònica	3
Sa Nostra Gent (L'amo Antoni de Ca'n Pau)	4
Vacances a Son Perdut	6
Dies i Gloses	9
Una dona de la Pagesia	11
Un arquitecte tocat de bon gust	12
Pere Pons: Director Antena 3 - Cala d'Or	13
Coses	15
Planes d'opinió	19
La veu de la terra	21
Estrella mostrejada	25
L'esport és cosa bona:	
*Pareix que s'acaba	35
*Toni Adrover Gordillo	36
*C.D. Santanyí i C.D. Ses Salines recordant velles lluites	37
*XIII Pujada a Lluc - Torneig de Bàsquet Sant Agustí	38
*Recordant a Maties Contestí	39
*C.D. Alqueria	40
*L'Esport i el nin	41

CRÒNICA

***** dels darrers esdeveniments *****

CRÒNICA

16 juliol. S'ha fet el Pregó de les Festes de Sant Jaume a Santanyí, enguany ha estat a càrrec de n'Antònia Vicens Picornell.

19 juliol. Anit, a la plaça major de Santanyí, tothom ha disfrutat amb la verbena «Camp» i els grups Canyamel i Bonet de Sant Pere.

24 juliol. S'ha clausurat a Cala d'Or el IV curs de música «Vila de Santanyí». A l'acte han participat la Banda de música i els alumnes que participen en el curs. Més tard, a Santanyí ha començat la verbena: hi han actuat: El Pets i Juanito Percha i los Colgaos.

25 juliol. Avui és el dia de Sant Jaume. A les 11 ha tengut lloc a l'església de Santanyí, l'ofici solemne, amb el sermó a càrrec de Mossèn Pere Xamena Fiol.

L'horabaixa s'ha fet una partit d'homenatge als afectats ex-jugadors dels Santanyí, ex-jugadors de Ses Salines.

Arribada la nit, hem tengut la darrera verbena de les festes de Sant Jaume amb els conjunts Ossifar, Tomeu Penya, Gèminis i Cristal.

26 juliol. Avui horabaixa als majors de 90 anys, se'ls ha fet un homenatge. Ha organitzat l'acte l'Associació de la Tercera Edat de Santanyí. El vespre s'ha representat l'obra «Qui no la fa de jove la fa de vell» original de Catalina Rigo, pel grup Pou del Rei de s'Alqueria Blanca. Han acabat amb un gran fi de festa amb amollada de focs d'artifici.

8 Agost. Festa de Sant Domingo al Llobards. A primera hora ha estat oferit l'Ofici solemne, amb el sermó a càrrec de Mossèn Ramon Lladó Rotger. El vespre s'ha fet la tradicional tremponada i a continuació verbena amb el grup Cristal.

També avui mateix, han començat les festes a s'Alqueria Blanca, on, tot lo dia s'han celebrat diverses competicions de pesca. Més tard s'ha fet una mostra del llaurar amb bístia amb arada amb orelles. El vespre: revetla!. Ha estat animada pel grup local Romaní i Tramudansa.

9 Agost. Tothom ha volgut anar amb carros a Mondragó i si no han pogut a peu, per prendre un bany i després pagar una bona berenada.

També avui han batiat na Catalina Rigo Rigo, la filla de n'Tomeu Rigo Garcias i na Maria Eulàlia Rigo Sastre.

14 Agost. Avui vespre a Cala d'Or ha estat nit de ver-

berna dins el programa de festes de la Mare de Déu d'agost. Han actuat l'Orquestrina d'Algaida i el grup Stils.

15 Agost. S'ha celebrat la verbena a la plaça de l'era vella de s'Alqueria Blanca amb els grups Plàstic i Tomeu Penya.

També avui, a Cala d'Or, se celebrava la Festa de la mare de Déu d'Agost, Santa M^a del Mar. Després de la missa, s'ha fet la processó per la mar que cada any se celebra a Cala Llonga, ha esta acompanyada per la banda de música de Santanyí.

16 Agost. Festa de Sant Roc. A les 10 s'ha fet la missa Solemne en la que ha predicat Mossèn Guillem Feliu, rector de s'Horta. El fi de festa ha estat a càrrec del grup Pou del Rei, que ha presentat la seva actuació com; Varietates Espectacle. Per acabar traca final.

22 Agost. Ha tengut lloc a Cala d'Or una exhibició de biketrial-Trialsin que ha tengut molt d'èxit entre la gent més jove. També han comptat amb l'actuació del 5 vegades campió del món Ot Pi i els campions de Balears.

23 Agost. Diada Ciclista. Nombrosa gent de s'Alqueria Blanca ha partit ben dematí a la diada ciclista. La volta ha estat pel Pujol, cap a Calonge, Cala d'Or, Porto Petro i per acabar tornada a s'Alqueria.

La nostra gent

L'amo Antoni de Ca'n Pau *

Tothom de Calonge sap que, passar una estona escoltant l'amo Antoni de Can Pau és molt interessant i divertit. Ell és un home, seriós si el cas ho requereix, però que a l'hora de fer bromes ningú l'hi guanya. Als seus 95 anys gaudeix de bona salut, una memòria prodigiosa

i sobretot, bon humor. Fuma pursos i juga a truc, —quasi sempre guany perquè no tenc por de perdre— mos ha dit.

A ell l'hi agrada contar acudits i les seves rialles són ben xalestes quan n'hi contes a ell.

-Contau-nos coses de quan éreu jove

-A ca nostra érem 11 germans, mon pare es va casar, enviudà i es tornà a casar, i ja de ben petit vaig sebre el que era el fer feina i anar curt. Tenia 12 anys i no havia emprat mai sabates i el dia de la meua primera comunió em compraren unes espardenyes, i perquè servissin fins que seria gran me les varen comprar dos dits més grosses del que necessitava. Anàvem, de Calonge, a fer la primera comunió a s'Alqueria Blanca una tia meua i jo a peu, i aquelles espardenyes d'espart a devers mitjan camí començaren a areveixenar ses puntes perquè els dits no hi arribaven, què vaig fer jo? m'atur i vaig omplir amb fulles de porrassa els redols buits de les espardenyes, així tot va quedar arreglat.

Quan tenia 18 anys em llogaren per fer de pastor a s'Horta, el seu era de 24 duros cada any. Al primer any ja vaig estar cansat de guardar les ovelles ja que era cada dia i jo tenia ganes, els diumenges, de poder divertir-me com els altres joves del meu temps. La temporada que vaig fer de pastor, d'estiu guarda les ovelles en la nit, el matí podia dormir i llavors a l'horabaixa em feien collir ametles.

La meua dona i jo quan ens vàrem casar anàrem de volta de nocces a Can Puig (aquesta casa està a uns 300 metres de ca nostra) i tots els bens que me'n vaig dur foren una

senalla i un càvec. La senalla tenia les anses ben reforçades però el càvec tenia una ala rompuda.

Després de casat anava a jornal però al poc temps vaig comprar una bístia i conrava rotes.

En aquell temps no menjàvem carn de tota la quaresma, i d'ous i llet només en podíem menjar els dijous i diumenges.

-Sabem que heu trepitjat quasi totes les finques d'aquests entorns, perquè tothom que projectava fer un pou per treure-hi aigua vos convidava perquè senyalàssiu si tenien aquesta aigua i el lloc precís on havien de fer el pou. Quan vos ne

vàreu adonar d'aquesta qualitat de trobar aigua?

-Devia ser devers l'any 1920, quan la posició de s'Horta es va establir. La senyora volia fer un pou i va convidar un capellà perquè li senyalàs el lloc on fer-lo, jo que ho vaig veure, després ho vaig voler provar i va resultar que també jo tenia «electricitat». Aquell capellà, després d'haver cercat l'aigua quan va arribar al cotxe on l'esperava el xófer, aquest l'hi demanà si n'havia trobada, i el capellà contestà. —Aigua no, però doblers sí. Es veu que la senyora havia quedat bé.

-Com ho feis per mirar a on està la vena de l'aigua?

-Amb un verdanc, l'agaf amb les dues mans i el doblec, jo vaig caminant i quan pas per l'indret on corr l'aigua el verdanc em volta tot sol. Per sebre a quina profunditat està, ferm una pedreta a un fil i posant-me a l'indret de la vena la pedra comença a oscil·lar, i contant aquestes oscil·lacions sé a quants de pams es troba l'aigua.

-Sempre heu endevinat?

-He marcat més de doscents pous i perforacions i que recordi només en dues ocasions m'he equivocat. Pel que fa a la profunditat, si el material és igual també sol encertar sempre, però si el terreny és irregular és més difícil. Record que una vegada a Pina vaig dir que trobarien l'aigua a 500 pams i la trobaren a 502.

-Jo he sentit a dir que hi ha persones que no creuen amb els trobadors d'aigua, perquè d'aigua n'hi ha per tot. Vós que hi deis?

-Al nivell de la mar, per tot hi ha aigua, però és salada i la que jo trob és dolça, si és salada no la marca el

verdanc. Una vegada em varen voler fer una prova, que jo vaig voler que es fes en presència de testimonis perquè poguessin afirmar el que passava. Varen fer un solc que em passava pel mig de les cames. Per aquest solc amollaren aigua, una vegada salada i l'altre dolça, sense que jo sabés quina era una ni l'altra. Idò jo vaig sebre quina era la dolça i la salada amb el verdanc que m'ho va marcar.

-Si heu marcat tants de pous per quasi tot Mallorca i també a Menora, deu haver guanyat molts de doblers?

-Als de Calonge mai ha volgut cobrar res, i de fora poble, poques vegades he cobrat, això sí, m'han regalat molts de puros.

-Un altre caire que teniu i pel que també heu estat molt sol·licitat, és la de curar els ulls de poll. Suposam que aquesta qualitat té relació amb la de trobar aigua. Com ho feis per curar els ulls de poll?

-Primer vull dir que molts de metges no em creuen, però el cas és que moltes persones que tenien ulls de poll, han vingut, jo els he posat el dit gros damunt i s'han curat. La primera vegada va esser la dona d'en Joan

Vadell. N'hi ha que amb una vegada basta, i d'altres que vénen més d'un pic. Ha vingut gent de Santanyí, Felanitx, S'Alqueria, s'Horta i no sé d'on més. Record que quan en Galerí festejava a Son Perdut, tenia sa mare desesperada de mal que l'hi feia un dit a on tenia un ull de poll, tant que ja pensava en tallar-se el dit; varen venir a ca nostra i es va curar.

-I aquella al.lota d'Es Carritxó,

-Era una al.lota jove que tenia un bonyet a un lloc d'aquests que ses dones tenen tan gelós i el metge li havia dit que era un ull de poll. Va venir perquè jo l'hi curàs, però ella volia que ho fes sense veure'l ni tocar-lo. Jo només sabia curar si les posava el dit de la mà a damunt. Aquella al.lota estava molt empegueïda però em va haver de mostrar un pit i deixar que li posàs el dit en el mamelló.

L'amo Antoni té moltes més coses interessants que contar, que deixam per un altre dia. L'hi donam les gràcies amb el desig de que per molts d'anys Deu li conservi aquesta salut i aquest bon humor.

MARC

Vacances a Son Perdut

Diuen que un temps tot el que és Son Perdut era d'Es Pujol. Llavors els bous d'Es Pujol anaven a beure a Cala Llonga sense sortir de sa terra. Era el temps de les grans possessions, abans que les possessions s'establissin i tothom tengué el seu bocí de terra, molt abans que aquelles quarterades aconseguides per l'esforç de les famílies i gràcies a la ruina dels senyors començassin a ser venudes als especuladors i estrangers.

De Son Perdut no en sabem dir qui ho va fer, les cases grans, diu madò Francesca, tenen més de tres-cents anys. Les altres cases foren fetes el mateix temps que es feien les de l'amo en Toni d'Es Cassino, allà on hi ha l'estanc. Aquestes importants cases de les quals no en podem dir qui les va fer, ni qui les va habitar, foren comprades per un senyor d'aspecte miserable que es passejava damunt un aset. Doncs, aquest home d'aparença pobre va comprar Son Perdut i Son Sureda (les va comprar a Es Pujol?), i quan va anar a pagar va dir: Que voleu que vos pagui, amb plata o amb paper?, tot des de damunt el seu aset amb beasses; no devia ser tan pobre.

L'amo en Rafel Perdut, l'avi de l'amo En Tomeu Bernadí (al cel sia), ho va comprar a aquell homenet de l'ase. Allà amb la seva dona, Catalina, hi va fer vida i hi va tenir deu fills, un d'ells fou la mare de l'amo en Tomeu. A l'amo en Rafel la gent li deia que amb la seva dona tenia una bona lloca.

L'amo En Toni Roca a la seva col·lada que parla de les cases de calonge començant per Na Burguera diu de l'amo en Rafel Perdut: «Llavors ve en Rafel Perdut / que riquesa no en té preu» i per aquests mots

hem de pensar aquest home era vist pels seus veïnats com a ric, i així ho demostra el fet que va poder comprar Son Perdut i els deu fills que tenia; aleshores els fills eren braços per fer feina.

Quan els fills de l'amo en Rafel

Els abanderats del Club d'Esplai de Llubí

Perdut eren joves, a punt d'anar a fer el servici, a l'amo en Rafel li digueren que les autoritats estaven interessades en poblar Sa Colònia de Sant Jordi per la qual cosa s'havia acordat que qui s'establís allà s'alliberava, o alliberava als seus fills d'haver de fer el servici (aleshores el port de Sa Colònia era habitat només per uns pocs pescadors). Ell va comprar terrenys a Sa Colònia i allà hi envià bona part dels seus fills, els quals hi feren casa. Allà s'hi casà una de les filles i els altres germans tornaren a Son Perdut. La que va quedar allà va tenir tants de fills com sa mare havia tengut: deu. D'aquesta manera la Colònia de Sant Jordi va

veure augmentada la seva població de forma notable.

Dels altres germans, un partí a fer les amèriques, altre es va casar fora de Calonge, de tal manera que entre uns que no hi eren altres que no es casaren i altres que no tengueren fills els de Ca's Teixidor varen comprar quatre parts de l'herència de Son Perdut, la part del conco en Jaume, la del conco en Joan, la del conco en Tomeu, que estava a la casa nova, i la del conco en Macià, a més de la de sa Mare de l'amo en Tomeu Bernadí.

Per molts d'anys aquestes cases

Una piscina ben aprofitada.

Les pistes de tennis.

Els dormitoris amb alguns dels seus estadants.

foren desabitades i servien per a guardar-hi eines i les collites del camp. Fins que l'any 80 la companyia francesa ACLEC les va llogar per a establir-s'hi la temporada d'estiu fent del lloc un campament de vacances. Les cases foren acondicionades per a les noves funcions. S'arreglaren els sostres, s'hi feren dutxes, piscines, pistes de tennis,... Però l'any passat ACLEC per desevinències entre els socis va decidir deixar de fer aquests campaments d'estiu i digueren que no tornarien.

Aquest estiu Son Perdut segueix complint amb la seva funció de colònia d'estiu per a joves. Els seminaristes, gent sempre involucrada en clubs d'esplai, han sabut d'aquest lloc gràcies a en Pep des Camp den Ventura, de tal manera hi vengueren clubs d'esplai d'Es Molinar, de Llubí, de Son Sardina. Aprofitarem l'amistat amb alguns dels monitors del club de Llubí per anar a fer aquest reportatge. Era la tercera setmana de juliol.

Aquest grup de llubiners són club d'esplai ES TURÀ que té més de vint anys. Eren 49 nines i nins, i 7 monitors. Per a l'estada a Son Perdut comptaren amb una subvenció de l'Ajuntament de Llubí.

Per aprofitar aquest temps fora escola aquesta gran i simpàtica colla, va venir a gaudir d'una estada lluny de casa, en companyia d'amics i aprofitar les possibilitats que ofereix el lloc: estar ben al mig del camp, proximitat amb la mar, unes dependències habilitades pel nombrós grup, la piscina, les pistes d'esports... Tot això complint amb la programació preparada pels monitors on es preveien diferents activitats per a cada dia, i treballant el Centre d'Interès dels planetes. Cada dia figurava que anaven a un planeta diferent; el primer i per prendre contacte amb Son Perdut foren a Perdulàndia.

Les tasques d'entreteniment s'havien de compartir amb les ineludibles tasques de neteja de les dependències emprades, i les de parar taules i servir cada àpat, així com la posterior escurada. Tot això ho feien tots de molt bona gana, i s'ocupaven

Les cases de Son Perdut mirant cap a la mar.

Menjar i escurar era una mateixa cosa.

del seu càrrec amb molta responsabilitat. El menjar no l'havien de fer ells; s'havien entès amb un restaurant de Porto Petro, i aquest els feia el dinar i el sopar. I heu de creure que aquesta tropa després de jugar, córrer i nedar al sol no deixaven cap

mica dins el plat, fet que agraïen els encarregats d'escurar.

Entre les tasques d'entreteniment hi havia els tallers que eren especialment instructius. Feren un taller de camisetes on cada nin s'havia de

pintar una camiseta; un taller de fer clauers; un taller de pots decorats amb sal de colors, els quals feien comptes vendre al mercat del seu poble i així ajudar a subvencionar el club d'esplai. El darrer dia feren el taller més saborós de tots, un taller de coques, les se varen menjar amb companyia dels pares que vengueren a recollir els fills, i tots plegats s'acomiadaren a l'acampada a Son Perdut menjant les coques que ells mateixos havien fet.

Un dia feren un gincama-brut, i entre les diferents proves d'aquest havien de passar per una piscina improvisada en un clot de terra, havien de posar sa cara en una síndria, o trencar-se un ou damunt el cap. La veritat és que fou tot un tractament de bellesa emprat mètodes naturals: l'aigua, la terra, la fruita, l'ou.

Quan érem fent el reportatge es presentà allà el pare d'un dels monitors; ens explica que molts d'anys abans ell havia trescat per aquesta costa dedicant-se al contraban —se'n recordava d'en Tomeu Pep Ferrer i del seu concho en Pep.

Els monitors explicaren que abans de trobar Son Perdut ja havien decidit anar a un altre lloc, però s'assabentaren d'aquest i finalment preferiren venir aquí. Troben que està ben acondicionat i que seria convenient tenir-li esment, jo que llocs com aquests, per fer-hi acampades o colònies d'estiu, a Mallorca, no se'n troben massa.

Què, lectors de Dies i Coses, no hi vendríeu una setmaneta a Son Perdut? N'hem de parlar amb en Tomeu Teixidor? En tot cas sempre ens aniria bé comptar amb aqueixos monitors del club d'esplai de Llubi.

Dies i Coses

Turisme d'Espardenya

«Sa gent se fa es perdut
tots veim que ningú sa senya,
es cinturó mos fan estrènyer
i es sarró està ben eixut
que es salvi ningú ho dubt
si ens em de curar amb salut,
amb turisme d'espardenya.

Calonge i pobles veïns
pel turisme vàrem apostar
i a sa vorera de mar
es que hi venen a verenejar
casi semblen pelegrins

Sa gent que es creia desperta
de morros en terra és pegat
pes llum no li és bastat
amb aquesta novetat
des turisme d'oferta.

Una maleta ataconada
que le se deixen amb so veïnat,
amb un banyador vell i retxat,
una muda per necessitat,
té i pomada pes cremat,
mantenquilla i melmelada.

Damunt es nostros clients
jo vos don aquestes pistes
ja que vos parl des turistes
que ocupen apartaments.

Se queden en fam i gana,
se surt per necessitat
perquè molts han berenat,
una llesqueta de pa empaquetat
de mantequilla han untat.

Llavors en dues taronjades
de dos litres van amb estol
a s'arracer i en es sol
i venga bones xuclades
que me semblen beverages
és per no dir-vos picades,
almanco de bereirol.

Ses penes i alegries
no se quals feran més pes
pes turistes això és
es temps des descans permès
que volen ésser quinze dies.

Encara no he tocat fons
hi ha altres categories
que d'enfora les destries,
són ses mitges pensions.

Qui en posa, llevar-ho vol,
perquè és sa perdicló,
si no hi ha un bon biuló
t'assaltes es menjador
abans de sortir es sol.

Això sol ser es berenar
dos panets amb melmelades
café, sumo, taronjades,
que segons pot variar
si no ho mires de controlar
qualque client sol berenar
per refegir deu vegades.

Qui passa pes lloc estret
i no les val espolsar
són aquests llocs que hi ha
que han provat de posar

això que diuen bufet.

Aquí peguen sa panxada
ja que va pes mateix cost
sa butxaca fa de rebost
o es bolsos qualque vegada.

I que podem demanar
de genteta humil i pobra
un obrer s'altre manobre,
tots plens de calls per sa mà.

Trecafila d'al.lotons
que fa més renou que es grins
que et destrossen es jardins
més que quaranta fiblons.

No vos parl de ses piscines
perque direu que vos fart
dins es fetge bé m'ho guard
per no arriar, sense cap moscards,
tres o quatre paperines.

Això que es turisme és la glòri'
cullaredeta de mel,
que el pintaven com un cel,
no és més que un trist purgatori.

D'empresaris hotelers
en trobareu a balquena,
en cotxos amb bona antena,
però els reis dels mals papers
ja que els seus obrers
retrasos, i no just d'un mes,

Aigües

Sa Figuereta

Telèfon 65 78 18

CALONGE

ELECTRO

ViBa c.b.

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
ANTENES TV. - FONTANERIA

JAUME VIDAL - JAUME BALLESTER

Carrer Gómez Ulla, 2
Tel. 653995
07650 SANTANYÍ

Plaça Sant Josep, 10
Tel. 163188
07691 ALQUERIA BLANCA

han de dur damunt s'esquena.

Solen dir ses peixeteres,
que res a elles les ve de nou
fien es peix bo i de brou
ja que on pareix que no hi plou
sol estar ple de goteres.

Varen alçar molt es llistó
no accepten fer-se enrra
i posar-se sa collera,
i fer feia, això sí que no.

Per agost es proveïdors
fan coa molt dematí,
de lo que es maig varen servir
res han pogut aglapir
i si més hi han d'afegir,
pot resultar ésser tirós.

Un dia es contable no hi és
s'altre falta es director,
repeteixen sa cançó,
i se'n tornen sense res.

Mal llamp es putes doblers

que sa vergonya fan perdre,
per ells grufarien dins merda
senyorots i cavallers,
i si vessen ets embulls des papers
que les ha de fer es bankers
no alçarien es cap més,
de sa vista els voldrien perdre.

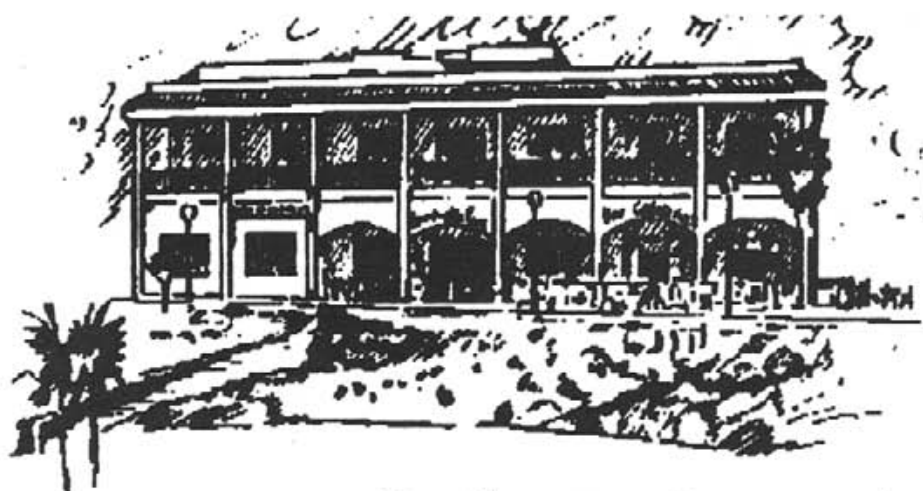
Un temps era es cinc per cent,
que des turisme treia el sou,
s'altre gent tenia un bou,
truges i pa pagès calent,
tothom feliç i content
sense pensar que el dia següent
per bé o per malament,
te diguessis en tenim prou,
i ara aprop del noranta-nou
mos estan provant de valent.

Sa substància des fideus
un temps eren dos caragols,
per haver alçat massa es vols
i estirar-se més que es llençols
molta gent avui mostra es peus.

Per acabar m'agradaria

Els que estam a ses voreres
sentim d'aprop sa remor
haurem de tornar en es conró
me pens, i sembrar figueres,
armar un parell de someres
i dar de baixa es tractor,
tornar treure es carretó,
fer canyissos i caseres,
muntar quatre conilleres,
desconectar ses geleres
i tornar treure es gerricó,
espolsar es senelletó,
en despenjar-lo des brancó,
de ses formigues carnisseres,
mirar es nius de cadernerres
per fer-los un gabió.
No me pesa es dir-ho
abans i havia més unió
a pesar de sa suor,
calls, talls de fred i crosteres.

Joan Grimalt

RESTAURANT ESMERALDA PARK CALA D'OR

Banquets, Bodes, Comunion i festes

ZONES AJARDINADES, PARKING, PARC INFANTIL, VISTA

PANORÀMICA SOBRE LA MAR

LOCAL CLIMATITZAT

CAPACITAT PER A 450 PERSONES

PREUS INTERESSANTS CONSÚLTINS SENSE COMPROMÍS

Informes: Tel. 64 30 85 - Sr. Ramon

Una dona de la pagesia

*Passaran els anys
i vindrà l'adéu
com així ha d'ésser
i hem preguntat si trobaré el mot
[correcte
o sabré acostumar-me a la seva
[absència.
(Testim) LLUÍS LLAC.*

Dia 15 d'Agost, festa de l'Ascensió de la Mare de Déu. Morí Madò Ventura de Ca'n Gustí, sa padrina de Calonge a l'edat de 98 anys. Conservant fins al final una gran claretat d'idees i records incomptables al cap de quasi ben bé un segle de vida.

Vull transcriure unes petites pinzellades del que ella m'anava contant aquelles estones que compartírem.

Va néixer a Ca'n Peraire, el 16 de febrer de 1894 al si d'una família humil i nombrosa, juntament amb la seva germana bessona, eren set germanes i tres germans.

Contava que pastaven a dins Felanitx i covien el pa a dins Calonge. Perquè la partió municipal travessava el pati i tenien la casa a un terme i el forn a l'altre.

De nina son pare tenia una rota a S'Avall, i el temps de sega, anava amb el carro llarg a garbejar, i feia viatges a S'Avall fins a l'era de Ca'n Peraire.

Es segar ja és arribat
així com ve l'hem de prendre
amb una falç i un dengue
l'amo ja està arreglat.

Quan ella tenia 19 anys son pare va prendre les amigues de Ca'n Barres a S'Alqueria Blanca. Era aquell tristament famós any de la fam. L'any 13 va ser un any de sequera que va causar estralls a una societat que basava la seva economia en el que produïa el camp.

Afanya't a espigolar
i aplega ses més magres
a cada espiga que aplegues
hi ha un bocí de pa.

Contava que aquell temps no hi havia màquines per fer la sega i quan algú acabava les messes anava a ajudar als veïnats amb una bandera. «Record que mon pare tenia una rota a dins ses oliveres de S'Horta, i ma mare mos va fer un parell de ramells a una canya, i mos va dir —au dui sa bandera— i quan vàrem arribar a es tros la vàrem clavar

dreta en terra».

Vos duc bandera de pau
per ajudar-vos si voleu
l'any que ve si podeu
mos tornareu es jornal.

Va ser a S'Alqueria a on li va sortir un festejador que volia que s'embarcassin cap a Bons Aires, però ella estimava massa Mallorca com per donar consentiment a aquella aventura.

Va ser després quan va conèixer en Joan Vadell de Ca'n Gustí de Calonge, amb el qual es va casar, i varen venir a viure a Ca'n Puig a Calonge. En Joan feia de pastor a la possessió de S'Horta, i matava els conills amb un toc de gaiato a dins el jas.

Ella no sabia escriure, no sabia ni entenia el castellà. La seva escola va ser la vida, duia a dins tota la saviesa d'una dona de la pagesia, amurada de tradicions orals, cançons populars, rondaies i remeis casolans.

Al llarg de la seva vida va ser extremunciada quatre vegades cosa que sens dubte l'acostà molt a Déu i a la Mare de Déu de la que era una gran devota.

A les seves velleses la llum va anar entrant cada vegada menys pels seus ulls, fins a perdre completament la vista. Ara la llum la portava tota a dins ella. Estimant com pocs han estimat als altres, sempre s'interessava per tots i feia recomanacions, i passava hores fent novenes perquè la Mare de Déu donàs «bon estat» als seus néts.

El passat 15 d'Agost festa de l'Ascensió de la Mare de Déu a les 11'30 del matí moria a Ca'n Gustí, Bonaventura Adrover Rigo. La Mare de Déu va voler que fos aquest, precisament, el dia de donar el repòs etern a una serventa tan fidel, i el dia en què els seus ulls s'obrissin a la llum.

Pep Estelrich Vadell

Un arquitecte tocat de bon gust

Ha caminat molt per la muntanya. Està ben cansat. Arriba a una endinsada dins un penyal. Ombra, arbres i la sorpresa ben inesperada d'una font sonora. D'un so suau a l'oïda i agradable. És ben fresca l'aigua i ben neta i ben abundant i... canta. Ni compost fora millor. Déu és el més gran de tots els artistes. Acaba l'excursió i un cop a casa, una idea fixa, diguem més bé, un intens i viu record no li fuig del cap, del cor, de l'ambició. Li ha vingut a la idea de fer una font exactament igual a la de la muntanya, però, al seu jardí. Torna a la font el primer dia que en té ocasió. Comença a retratar, filmar gravar, prendre mides a fer plànols i dibuixos. No és tant la font i el penyal i els arbres com el so.

Aquell so és que el deixa com a foll i el vol reproduir exactament un so que li arribi al llit i al menjador, al despatx i a la sala d'estar. Aquell so, Déu meu! fa proves i més proves. Els diumenges recorre les penyes per a triar els blocots de pedram més semblants als de la font dels seus amors. Ja tots els col·legues s'han cansat de sentir-n'hi parlar. S'ha armat d'una bona partida de diapasos i de màquines gravadores, cercant ecos, mirant els angles del penyal, les orientacions del vent, el material de roca i de terra, l'amplària de la boca de la font, el cabdal d'aigua que dóna, per segons, la inclinació de terreny. Els tipus d'arbres, i herbes. Ha analitzat els minerals que duu l'aigua de la font.

Ha fet unes trenta proves amb blocassos de pedreny, amb tota classe de canonades, terres, fang, argiles i tot quant vos pogueu imaginar. De cada cop s'hi assembla més a la font natural, vull dir, el renou.

Més, encara no és exacte. No és exacte. Crida els companys perquè comprovin damunt el terreny, perquè li donin idees. Un dia hi mena l'arquitecte més genial i de més anomenada del país. Li fa escoltar la font que ell ha fet i llavors el porta a

la muntanya, a veure, diguem-ho així, l'original. Aquell gran arquitecte mira, escolta, calla, mira, escolta, calla. I pareix que pensa. Pareix que pensa i escolta el seu company que un pic i un altre, sens esperar resposta li pregunta i li torna preguntar sens aturall, veiam si ho ha aconseguit o no ho ha aconseguit i per si acàs no fos ben exacte el so, ell, el mestre, el geni, quina idea hi aportaria. Més, l'arquitecte invitat a emetre judici, cansat ja de sentir-li fer perorates i de bravejar la seva obra, diguem més tost, el seu intent, li respon amb tota calma i amb la major naturalitat del món, mentre es penja un xic a la seva espatlla i li acosta un

poc la boca a l'orella: «Saps què hi trob? Si vols sentir aquesta font de cativa, muda't a viure aquí i la sentiràs ben exacta».

Un bon consell? No. Equivocat.

L'arquitecte, l'enamorat del so de la font, per a entendre'ns, es desencantà una mica. Però encara es va desencantar més, quan al mateix vespre, en somni construïa una casa vora la font i què havia aconseguit? La font no s'aixugà. Seguí tan ufana com sempre, tan fresca i tan alegre, tan neta i pura i embaumadora, però tornà muda. La casa nova li havia pres el cant, la veu, el so.

Campanet. 23 Gener 1989
Jaume Serra

Pere Pons: Director Antena 3 - Cala d'Or

El proper dia 7 de setembre, a Cala d'Or es començarà a emetre desde una nova emisora de Antena 3. Hem conversat amb el seu director, Pere Pons, que té una llarguíssima experiència dins el món de la ràdio, per

conèixer un poc més aquest medi de comunicació que sempre el tenim tant aprop i també conèixer-lo un poc més a ell, que encara que visqui a Ciutat, se sent molt lligat a n'és nostre redolet.

-Ens podies fer un poc de resum de la teva vida a la ràdio?

-Miraré si me'n record de tot. Bé, jo vaig començar l'any 69 a lo que era Ràdio Joventut, allò que es deia La Cadena Azul. És una cosa de fa tants d'anys que segurament no vos en recordau. Vàrem dur els estudis d'Inca cap a Palma i allà vaig fer les primeres coses. A partir d'allà al cap d'un any o dos ja vaig passar a Ràdio Popular, lo que ara deim la Cadena COPE, fins que va sortir l'oportunitat de començar a preparar el muntatge d'Antena 3, ara fa 8 o 10 anys. Entre una cosa i l'altre varem tenir una productora de programes perquè hi va haver un impas entre sa Cope i Antena 3, i feiem programes per diferents emissores. Això és, en resum, la meua trajectòria a la ràdio. A part de la ràdio professionalment no m'he dedicat a res, només a escriure, això sí, escriure de música a diaris, perquè sempre m'ha agradat molt. Però va passar que lo de la ràdio em va absorbir totalment, ja només m'he dedicat a això.

-M'han dit que sou de s'Alqueria Blanca, no és ver?

-Sí, som de s'Alqueria Blanca, segurament és lo únic bo que tenc a la meua vida, i a més la gent que hem coneix, companys que fan feina en jo, saben molt bé que ho vaig repetint sempre. No sé m'imagin que tothom està orgullós d'esser d'allà a on es. I em fa molta d'il·lusió fer feina aprop de ca meua.

-D'on et diuen?

-De Can Gustí. Mon pare ara fa un tres anys que va morir. Jo no sé si ell ho va entendre massa això de dedicar-se a xerrar, perquè sempre havia tingut l'impressió que jo callava

molt i feia la meua, com pensa exactament ma mare.

-Fa molts d'anys que te n'anares?

-Quant tenia 11 anys, en vaig estudiar 4 al Seminari, fins que vaig perdre la devoció i llavors ja vaig començar a fer feina, a dedicar-me a aquestes coses de la ràdio. Quan me'n vaig anar la ràdio que s'escoltava era en Raul Matas i Discomania i els serials, lo mateix que ara es mira per la TV. Es començava a sentir música dels Beatles i dels Shadows.

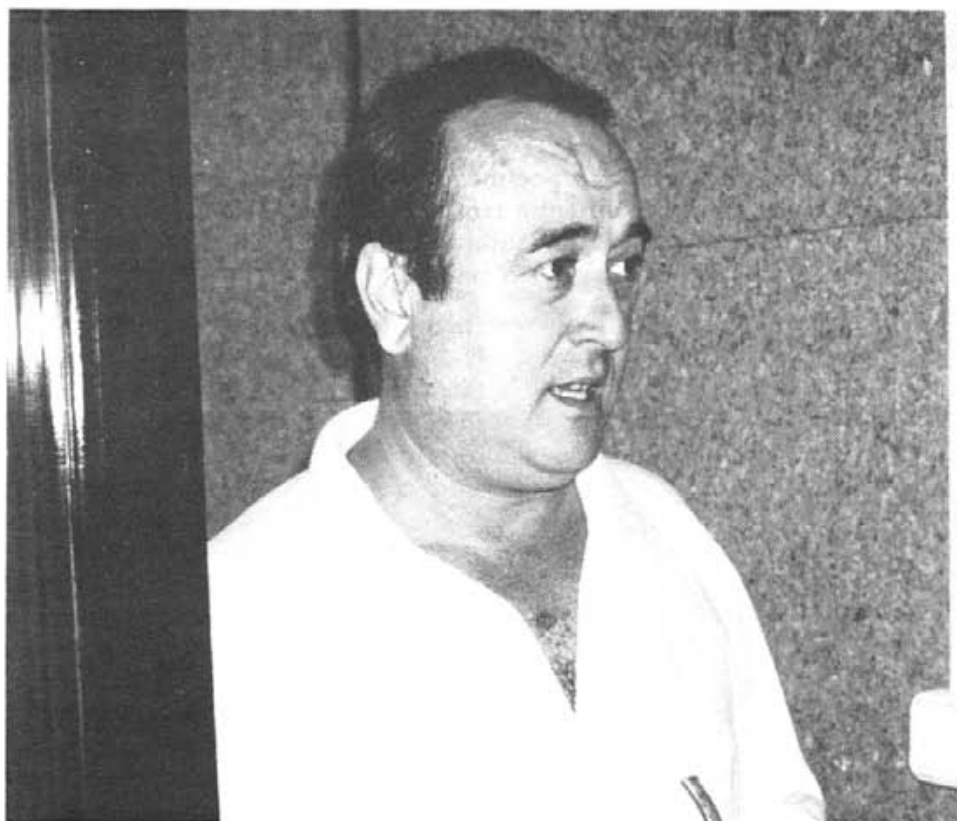
-Fa molts d'anys que et sents atret per la ràdio?

-Sí, a part que jo era un al·lot molt empagador, m'agradava guardar molt les meves coses i crec que això ha estat una reacció, d'amollar-ne

moltes, perquè mentre n'amolles no es fitxen amb els altres defectes. No saltres venim d'una gent que som grans contadors de coses, les coses es saben perquè s'anaven contant, i de la cosa més insignificant et feien una narració autèntica. Aquets verí se'm va ficar i m'interessa, m'interessava contar històries, encara que no tothom té l'oportunitat d'aconseguir-ho. Aquesta feina t'ha d'agradar molt, has de ser sincer, t'ho has de creure, sinó, no funciona.

-Què és el que et va fer decidir fer-te professional de la ràdio?

-Jo crec que en aquell moment no em fitxava en massa coses. Al principi te toca lo pitjor, et fan les mil proves que llavors no et serveixen per res, però com que jo era caparrut i

m'han agradat sempre les coses difícils, vaig seguir insistint. Vaig començar llegint coses a programes informatius, unes coses extranyíssimes. Però, poc a poc, hi ha coses que te van cridant més l'atenció i altres que les vas descartant. Ara, per ventura, no hi ha tant de temps els programes no tenen tant de marge, però cada vegada més aquesta professió pot abraçar nous camps: fer guions, crear publicitat, gravar i fer entrevistes... el camp cada dia es més ampli.

Les persones que s'hi dediquen cada dia han de saber treballar amb més coses. Abans hi havia una escola, però no va anar bé mai, allà on de veritat s'aprèn és fent feina.

-Perquè han triat Cala d'Or per la nova emissora?

-Es va treure una llicència ja fa bastant de temps i Antena 3 tenia una emissora demanada i no l'hi varen donar, que va ser quan es va obrir la de Capdepera, i va passar a ser d'un altre propietari. Fa poc es va arribar a un acord per aconseguir-la, la nova emissora de Santanyí, i amb això s'ha completat les 9 emissores que Antena té a Balears. En principi, ja fa temps que es volia fer

aquí, però això de les llicències i les distribucions ve de tan enfora que ha de fer un camí un poc tort per arribar allà on volem.

-La programació, serà independent de la de Ciutat?

-Hi haurà part independent, més de 5 hores, i l'altra serà la programació que ens envii la cadena, apart que tindrem la possibilitat de fer coses conjuntes en la gent de Menorca i Eivissa.

La programació d'aquí constarà de dos informatius locals cada dia d'una mitja hora aproximadament, 10 minuts d'informació que seran els mateixos per tot, així com informació esportiva, i si de cas hi hagués una notícia grossa per aquesta comarca seria coberta des d'aquí. Sempre hi haurà també els programes habituals d'entreteniment.

Volem que als programes que es fan des d'aquí es reflecteixin, no tan sols les notícies, sinó com és la vida. Pens que sovint, només ens fixam en els grans aconteixements, quan en realitat, el que més ens afecta és el que tenim més aprop.

-La programació, serà en català o

en castellà?

-Jo som partidari que la gent que fa la feina ho faci cada un així com vulgui. Forman part d'una emissora que va començar a Madrid, això és ver, però no hi ha cap directriu que digui que s'ha de fer d'una manera o altra, pens que la majoria serà en la nostra llengua.

-Quins són els objectius que s'han marcats?

-La meua il·lusió és que d'una vegada, la gent tengui veu, que sigui el reflex del que està passant i, no tot el que passa és bo. S'intentarà orientar, oferir un servei perquè la gent conti el que els preocupa, però que llavors qualqu els doni una resposta, que els respongui perquè ha passat allò.

-Què opines de les fugues d'en José M' Garcia i n'Antonio Herrero?

-Que és una fuga. A part de tot el que es va muntar al moment del canvi d'accions, en J.M. Garcia havia acabat el contracte a juny, o sigui que ja estava fora, el que passa és que se va remoure tot en aquells moments. Jo crec que no va pensar en tota la gent que feia feina, en els siscentos professionals que fan feina a la cadena, només va anar a salvar el seu honor i va desaparèixer. Pens que va ser una cosa precipitada. Jo no tenc res a veure amb els seus negocis però com n'Herrero crec que varen ser molt egoistes. S'ha de dir que aquesta gent tenen una gran audiència, però si les deixes tots sols no són ningú, com qualsevol de nosaltres. Si aquesta entrevista l'haguéssim feta d'aquí a 4 mesos i encara no fes feina, ja no n'haguéssim parlat, s'hi ha d'esser cada dia, sinó, fora.

-Per quin dial s'emetrà?

-El dial és 95'8 i es començarà a emetre el dia 7 de setembre, el dia que començarà la lliga.

-Quina cobertura tindrà l'emissora?

-Crec que s'agafarà fins a Lluçmajor, Montuïri....

Maria Adrover

COSES

Salutació

Des d'aquestes planes, ara que s'acosten els entranyables dies de les Festes de Sant Miquel, vull enviar una cordial salutació a tots els lectors de «Dies i Coses».

Aquesta revista tan nostra i que marcarà una fita important a dins la història de Calonge. En ella es reflecteixen minuciosament el transcórrer dels DIES de la contrada i va debanant poc a poc les COSES que esdevenen en el nostre poble i a la nostra gent.

Hem preparat un programa d'actes, del qual en teniu un avanç en aquest exemplar. Esperem agradar a molts de decebre a pocs. Nosaltres per la nostra banda hem posat i posarem tot l'esment perquè tot surti lluit i encertat. Vull convidar a tots els calongins i a aquella gent de bé que ens vulgui acompanyar, a compartir aquests dies de bauxes, esports i divertiments. Amb la participació de tots, farem la festa molt millor, encara.

Agraesc de tot cor a tots aquells que d'una manera o altra ens ajuden a dur endavant la festa, però d'una manera especial a aquests joves i al·lotes que tan desinteressadament no planyen cap esforç per aconseguir que les festes del nostre patró es duguin a terme i tinguin tanta resonància.

També vull aprofitar per fer una crida a la joventut del nostre poble. Trepitjau més i més els nostres carrers. Quedau-vos més pel poble. Malgrat les músiques, les cases grans i els llumets llampejants d'altres indrets, jo vos asseguro que si entre molts ens ho proposam aconseguirem fer un Calonge cada dia millor, més agradable i sense res que envejar als llocs més grans, més de moda o més rics.

Una abraçada ben forta.

Marc Vallbona Adrover

Avanç programació de les Festes de Sant Miquel 92

Us oferim el que poden esser els actes de les festes d'enguany, encara que no estan confirmats, per tant, pot haver-hi canvis.

III CURSA POPULAR

Tindrà lloc el 19 de setembre. Les inscripcions es podran fer a la Plaça de Sant Miquel a partir de les tres de l'horabaixa. Hi haurà la primera prova a les 17'30.

Les categories van des d'infantil tant femení com masculí fins a veterans. Totes les categories tendran premis en metàl·lic; el primer corredor local tindrà un obsequi. A més tots els participants que aconseguixin acabar la cursa guanyaran una magnífica camiseta de colors commemorativa de la cursa realitzada. El gran absent serà el corredor felanitxer Toni Penya que el passat diumenge dia 23 d'agost va disputar a San Sebastian de los Reyes el primer campionat d'Espanya de mig marató, va acabar tercer la qual cosa li va suposar la classificació per anar al mundial que se celebrarà a Gateshead (Anglaterra).

L'absència d'En Toni Penya, encara que sigui sentida

En Toni Penya, el gran absent d'enguany, guanyador de les edicions del 90 i 91.

pels organitzadors té com punt positiu que la cursa serà molt més disputada i oberta.

En Toni i en Miquel Mesquida néts d'en Guillem de Can Verro seran uns dels altres protagonistes d'aquesta cursa, en Miquel a la cursa de cadets i en Toni actual campió junior de les Balears intentarà guanyar la prova estelar encara que corredors com en Toni Riera li posaran molt difícil.

Els favorits de la cursa de veterans són en Sebastià Adrover de s'Opel Felanitx i n'Antonio Jurado. Na Margalida Vidal, guanyadora de l'any passat de la cursa infantil-cadet, té moltes possibilitats de tornar a guanyar ja que ha fet una gran campanya i ha estat novena al campionat d'Espanya de cros i quarta al mil metres a pista al campionat estatal. Na Fina Hisado, doble guanyadora a les festes de Calonge, és la favorita a la cursa de seniors. Per aquesta prova s'ha confeccionat una camiseta molt ben acabada; crec que pot animar a molts de corredors locals a participar a la prova.

III CONCURS DE PESCA

Diumenge dia 20 es disputarà el tercer concurs de pesca Sant Miquel 92. Un concurs que amb pocs anys d'existència i amb unes bases encara no molt consolidades ha aconseguit un gran nivell d'acceptació i alhora participació entre els aficionats locals. Fins al punt que algú ha assegurat que si l'organització no ho programàs, el concurs es disputaria igualment. Els aficionats locals

Les barques partiran a fer sa pescada a les 6 i mitja del matí.

com tots els pescadors els agrada fer tornar les pescades grosses a dins els casinos, és per això que l'organització ha de fer de notari i comptabilitzar i pesar públicament les peces aconseguides. Després, a més dels trofeus, la festa s'arrodoneix amb un dinar de germanor, evidentment de peix, a on totes les anècdotes del dia es repassen i es comenten.

"Si teniu animals: *gallines, quics, conills...* que vos botin ses requilles i vos espipellin ses peres i prunes o que vos cavin es ramellers i sindrieres; pensau amb Sant Miquel i s'amollada d'aviram".

PASSEJADA AMB BICICLETA

El mateix diumenge dia 20, una vegada digerit l'arròs de peix, a partir de les quatre i mitja es realitzarà una passejada amb bicicleta. El recorregut serà el mateix de l'any passat: Calonge - Alqueria Blanca - Porto Petro per acabar a s'esplanada d'es Fortí amb una bona berenada de pa amb oli, meló i begudes per a tothom. Una vegada ben atapits es visitarà la fortificació amb unes explicacions de la seva història, per tornar, tot seguit cap a Calonge per Cala d'Or.

BALLADA DE PAGÈS AMB EL GRUP «RAIGUERS» DE BINISALEM

Tindrà lloc a la plaça de Sant Miquel el dia 20 a partir de les set de l'horabaixa.

VII TORNEIG DE BÀSQUET

Equips Joan Capó i Dies i Coses participants al VII torneig de bàsquet «Festes de Sant Miquel».

A les 18'00 es realitzarà aquest torneig, enguany amb la modalitat única d'un sol partit entre els equips DIES I COSES de Calonge i el Joan Capó de Felanitx equip guanyador de l'edició de l'any passat.

CONFERÈNCIA: BARCELONA 92 ASPECTES MÈDICS I TÈCNICS

En Teo Cabanes i Tomeu Marí conversant amb un corredor professional a la darrera Challenge Volta a Mallorca.

Al centre cultural es farà una conferència amb diapositives sobre l'experiència viscuda a la XXV Olimpiada de Barcelona 92. Es centrarà en els aspectes mèdics-tècnics i anecdòtics i es valoraran els resultats.

Els conferenciants seran el Dr. Tomeu Marí Solivelles metge del COOOB i el Dr. Teo Cabanes Martín Metge de l'equip espanyol de ciclisme a pista.

L'acte tindrà lloc el 25 de setembre a les 20'00 h.

TIRADA A COLOMS

Es realitzarà a Can Banyeta el dissabte dia 26, a partir de les 16'00 h. Les bases es publicaran als programes a part.

BALL DE SALÓ AMB ORQUESTRA

El vespre tindrà lloc el que, segons l'enquesta realitzada, espera la gent com novetat: el ball de saló que darreament s'ha posat de moda per tot arreu. Tindrem l'oportunitat de lluir-nos en tot tipus de ball.

GRAN PAELLA

Enguany tornaran esser els calongins els que faran la paella.

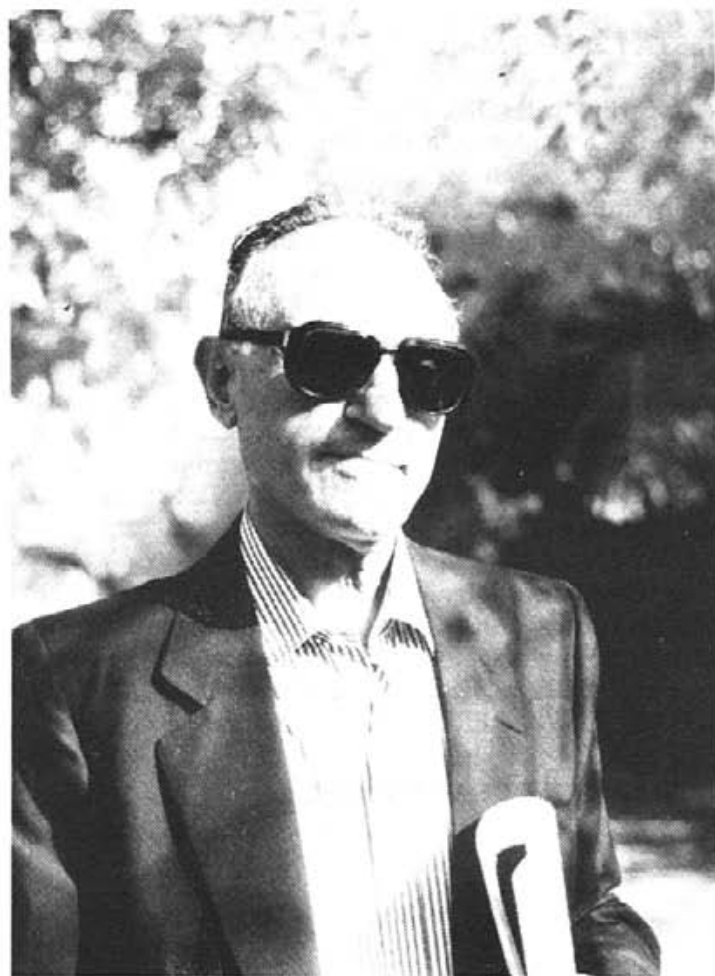
El diumenge dia 27 tindrà lloc una gran paella feta per cuiners del poble. Per poder-hi anar, s'hauran de comprar tiquets d'una rifa que es vendran als bars del poble fins dia 22.

Abans hi haurà un concurs de coques dolces, amb premis per les tres més bones i la que tenguí millor presentació. Els concursants les hauran de presentar al Centre Cultural entre les deu i mitja i les onze al centre Cultural.

A les onze podrem veure un partit de bàsquet entre els equips Illes i Illes B dels equips d'esportistes minusvàlids.

Una vegada elegits els guanyadors es podran recollir les coques per poder convidar els amics durant el dinar on tots compartirem taula els calongins i els amics de Calonge.

FESTIVITAT DE SANT MIQUEL: OFICI MAJOR

El Pare Antoni Martorell Miralles T.O.R. predicarà l'Ofici enguany.

A les onze ofici major. Presidirà i predicarà el Pare Antoni Martorell Miralles T.O.R.

El Pare Miralles va néixer a Montuiri, és un gran músic i a la música, li ha dedicat molt de temps de la seva vida. Ha viscut molts d'anys a Roma i fou professor de polifonia clàssica al Col·legi Americà. Durant trenta-tres anys director i organista de la Basílica de Santa Susana i també responsable de la música de la Parròquia de la Trinitat. El darrer càrrec que ha tengut va esser de Director de La Comissió Diocesana de música Sagrada de Roma. L'any 90 per les festes de Sant Miquel va venir a Calonge per beneir l'orgue.

Dins l'Ofici es ballarà l'Oferta a càrrec del grup calongí «ES MAJORAL» i es cantaran els Goigs de Sant Miquel una vegada acabada la cerimònia hi haurà un refresc per tothom.

AMOLLADA D'AVIRAM

Organitzada per en Tomeu Polla, el qual demana totes les donacions que vulgueu fer-li per animar més la prova

(veure anunci). Tindrà lloc al Camp d'en Ventura a partir de les 17'00. Esperam molta animació i participació.

FESTA PER ALS MAJORS

A partir de les 18'00 h., inclourà el nomenament de «l'amo i sa madona», a l'home i la dona més vells del poble.

Hi haurà un concert per la banda de Música de Santanyí, balls del grup local «Es Majoral» i refresc per tot-hom.

PATINATGE ARTÍSTIC

A la pista esportiva a les 21'00 del mateix diumenge dia 27 a càrrec del grup de patinatge de Son Rapinya.

V TORNEIG DE FUTBOLET, ENGUANY MEMORIAL MATIES CONTESTÍ

En recordança del nostre estimat Maties Contestí es disputaran dos partits, un de juvenils a partir de les 20'00 h. i un de seniors a partir de les 21'20 entre els equips de DIES I COSES i el del seu poble: CAS CONCOS DEL CAVALLER.

HORABAIXA DE SANT MIQUEL

Formacions dels equips de fadrins i casats de fa uns anys.

A les 16'00 trencadissa d'olles, corregudes de cintes i jocs pels nins i nines.

A les 17'30 retorn del futbolet entre fadrins i casats. S'espera que enguany torni l'animació dels primers anys i es faci un acte molt participat i festiu.

OBRA DE TEATRE

A les 21'00 h. s'escenificarà l'obra d'Alexandre Balles-

ter «SIAU BENVINGUTS» (aquella que fa uns anys varen fer en Toni Puig, en Joan Marines —quins dos bergantells— i companyia. Sí, aquella que dos lladres vivien a un xalet abandonat, recordau...) interpretada pel grup «ES CADAFAI» d'Algaida.

Pere Terrassa, pintor

En Pere, el fill d'en Damià des Forn, durant les festes de Sant Roc va exposar la seva pintura a Ses Rocasses, de la qual us n'oferim una mostra.

Semàfors a s'Horta

Les hores d'entrada i sortida d'al·lots de l'escola provocava al carrer principal de s'Horta situacions de perill. Per tal d'evitar-ne greus conseqüències l'Ajuntament de Felanitx ha fet instal·lar semàfors als punts conflictius.

planes d'opinió

Secció en la qual hi pots dir el teu parer de tota cosa

Com a lector i col·laborador d'aquesta revista, en primer lloc enhorabona, ja que sembla que cada vegada tocam més temes, i això, sempre és d'agrair.

No seré jo que la compari a revistes d'àmbit estatal, com Pronto et ... però «la Nostra Gent», «Estrella Mostrejada», «Planes d'opinió», «Crònica» i també diuen que «Dies i Gloses», són espais que agraden a la gent.

Que falten coses?, seguríssim que sí. A cada revista dedicaria, com ja hem fet en aquesta, alguna cosa a la Tercera Edat, que, per cert, no estan aturats quasi mai.

També m'ha agradat molt això d'«Artistes ben joves», és a dir el ball de bot, que s'ha tornat posar de moda. Seguim donant informació dels col·legis dels poblets de la contrada on la majoria de lectors hi tenen nins. També oferim una mica d'informació esportiva local i de la comarca, i de moltes altres coses que, no precisament són sempre festes. A l'estiu, unes fotos de s'era amb ses bisties, o ventant expliquen un poc a la joventut què era tot això; collir figues, treure els canyissos, el pastoret amb sa pellissa guardant tall, en definitiva, tot el que es feia ara

fa quaranta o cinquanta anys... i sempre, es podria fer coincidir amb els mesos que surt la revista. Pens que això és cultura, són coses de la nostra història, de la història dels nostres avantpassats que, d'aquí a dos dies s'haurà oblidat i no haurem deixat escrit.

No pens que sobri res, però no hauriem d'abusar de sigles de partits polítics, si volen dir alguna cosa que ho signin, que critiquin tot el que els doni la gana, que exposin les seves queixes, però, de política ja en menjam a voler a les campanyes electorals, als debats de la televisió, diaris etc... A més tenim els consistoris, el Consell i la Comunitat pels qui en vulguin discutir, però si polititzam la revista la omplirem de rèpliques i contrarèpliques i, no sé si això és l'esperit en que es funda aquesta revista, pens que no.

No he volgut donar cap consell, sinó l'opinió d'un lector d'aquesta, un lector que us vol donar ànims. Per molts d'anys i fins un altre.

Joan Grimalt

**FINCAS RUSTICAS
Y CASA DE PUEBLO
URGE ENCONTRAR
TEL. 81 09 90**

LAMPISTERIA * CALEFACCIÓ
ENERGIA SOLAR * PISCINES

JOSE ALONSO JULIA

C/ J. Prohens, 24
Telèfon: 65 94 65

07669 S'HORTA
Fax: 83 71 94

SUPERMERCAT
|
FERRETERIA

Can Binimelis

C/ Cala Llonga, nº 3 Tel: 657717 Calonge

FERRERIA.
ADROVER-ROIG, C. B.

Carretera Porto Colom, s/n.
Telèfon 837296

07669-S'HORTA (Felanitx)

Dia de Noces

En el local de s'Alqueria Blanca, amb motiu de les festes de Sant Roc, s'ha fet l'exposició que com a títol duia: «Dia de Noces». Els retrats de nocces de moltes de parelles de s'Alqueria, ja sigui en blanc o negre o en color, lluien més que mai. Damunt una decoració antiga, triada amb molt bon gust, camilles, caixes antigues, tapetes, catifes, mantells... hi estaven emmarcats els retrats dels nuvis en el que va ser un dels dies més feliços de la seva vida.

Per acabar de compondre la decoració, els ramellers que no poden faltar i un vestit de núvia, diuen que de la madona de ca n'Espina, guarnien la sala plena de cares felices i boniques, perquè, qui ha vist mai un retrat més bonic que una d'aquelles fotografies antigues de nocces en blanc i negre? Sempre he pensat que la gent, temps enrera era més guapa, o al menys les fotografies així ho demostren.

Na Bel Pons ha fet per aquesta ocasió unes cançons que són perfectes per l'ocasió:

A ses nocces dels meus pares
jo voldria haver anat
perquè segons m'han contat
dolces i confits menjaren.

Es ròssec de la núvia
tots li voldrien aguantar,
però està fet per rossegar
domés se du aquest dia.

A l'entrada de la sala hi havia escrita aquesta recordança que convidava a entrar a l'exposició:

Unes mans que cada solc és un tros
d'història.

Una mirada que va més enllà de la
mar.

Un somriure que agombola.

La dolçor més gran.

Uns dibuixos a la pell

símbol de cada passa donada
de vegades sobre terra eixuta

que del cor s'endua un trosset,
però d'altres com si d'un jardí
ple de flors a punt de badar-se.

La nostra recordança i el cor més
obert que mai per a aquelles perso-
nes que ja començaren el seu llarg
viatge cap a l'eternitat i que compar-
tiren amb nosaltres aquell DIA DE
NOCES.

S'Alqueria Blanca, 1992

FORN I COMESTIBLES

ADROVER

Rafael Adrover 5 - Calonge

Tel. 65 76 67

MOTO SPRINT Cala D'Or

LLOGER I VENDA
DE MOTOCICLETES

YAMAHA

HONDA
SUZUKI

INFORMACIÓ TEL 65 90.07

C/ CALA LLONGA 17-A (Davant Hípica)
07669 CALA D'OR

La veu de la terra

Joan Fuster i Ollers va morir el passat 22 de juny. Ha estat i és el més destacat assajista català d'aquest segle. Havia nascut a Sueca, al País Valencià, a la mateixa casa on va viure tota la seva vida fins al seu darrer. «La força de la seva personalitat intel·lectual i l'amplitud de la seva obra —la qual manifesta alhora, tant una profunda visió humanista i un innegable voluntarisme polític com un críticisme escèptic i un humor corrosiu— han depassat l'àmbit literari i s'han projectat sobre la via cultural i civil dels Països Catalans, la consciència unitària dels quals ha contribuït a crear. La irreductible catalinitat de la seva obra el feren objecte d'alguns atemptats terroristes. (GEC)». Dies i Coses ret homenatge a una de les més lúcides veus d'aquest país publicant «Qüestió de Noms» opuscle on Joan Fuster exposà la idea que ell tenia sobre el nom d'aquest país i com hauriem d'anomenar-nos els seus habitants. Els seus coneixements i les seves idees ens ha ajudat molt en el camí del nostre redreçament nacional fet que és d'agrair.

per Joan Fuster

Qüestió de noms

El problema, en efecte, només es planteja en funció de les Illes i del País Valencià, els dos «regnes» a part que creava la voluntat conqueridora del rei Jaume I. I és evident que, en un principi, tant els «valencians» com els «mallorquins» havien de trobar ben natural el fet de dir-se «catalans». Una realitat immediata, de tipus primàriament ètnic, ho decidia: uns i altres, en l'etapa funda-

cional dels «regnes» respectius, no eren sinó «catalans» — catalans del Principat — trasplantats als nous territoris. Desplaçada o sotmesa la població sarraïna de les zones conquerides, calia erigir-hi una societat cristiana que la substituís, i això hagué de fer-se a través d'una colonització massiva, que va sortir sobretot de Catalunya. Pel que fa a les Balears, la cosa és clara. La conquesta de l'arxipèlag va ser una empresa catalana, i exclusivament catalana —en xifres bàsiques—, els repobladors que s'hi instal·laren. En el cas del País Valencià, va haver-hi una àmplia participació aragonesa, però foren també els catalans que contribuïren d'una manera determinant a l'eficàcia última del repoblament cristià. Les comarques del litoral i algunes altres de l'interior, i la ciutat capital del «regne», van ser absolutament catalanitzades: elles, hegemòniques en tots els aspectes —cultural i demogràfic, polític i econòmic—, van assegurar la catalanitat essencial en la vida valenciana. «Són vers catalans, e parlen del bell catalanesc del món», escrivia Ramon Muntaner en referir-se als habitants del Sud limítrof amb Múrcia.

Sens dubte, Jaume I va tenir raons poderoses per a convertir les Illes i el País Valencià en «Estats» autònoms. No és de la nostra incumbència discutir-les, ara i ací. Si el rei hagués obrat altrament, les Illes haurien quedat integrades en el Principat, però potser Aragó hauria absorbit el País Valencià. Sigui com sigui, aquella constitució en «regnes» a part, no alterava de moment la «realitat ètnica» a que al·ludim. El procés de la repoblació cristiana no va ser ràpid, precisament, i en el País Valencià encara no podia donar-se per conclús a darreries del segle XV. Una constant, o gairebé constant, immigració de gent del Principat venia a edificar la nova societat valenciana, com havia edificat la mallorquina. L'ascendència «catalana» de valencians i mallorquins, doncs, no era una simple dada remota, vinculada a l'origen dels «regnes», amb els episodis diguem-ne èpics de la Conquesta i els assentaments familiars del Repartiment. Hi havia, de més a més, la repetida incorporació d'homages i dones que procedien de Catalunya i consolidaven l'estructura catalana d'aquestes regions. Les minses fronteres polítiques que separaven del Principat els dos «regnes» filials no interrompien la continuïtat del fons humà comú: continuïtat —unitat— d'idioma, de predisposicions col·lectives, de cultura, de formes de vida. I d'això, tothom en tenia consciència.

D'altra banda, com a «catalans» érem coneguts, tots plegats, els del Principat, els de les Illes i els del País Valencià, a tot arreu de l'Europa medieval i renaixentista. Formàvem un bloc socialment i lingüísticament compacte, i un estranger no hauria estat en condicions de distingir-hi les nostres variants de «regnes»: al capdavant, aquestes variants s'esborraven davant la sobirania única dels reis d'Aragó. Ni valencians ni mallorquins no van tenir més nom internacional que el de «catalans». Com a «catalans» eren coneguts, i com a «catalans» es donaven a conèixer. Podríem citar l'exemple insigne dels Borge, de Xàtiva. «O Dio, la Chiesa Romana in mani dei catalani!» exclamaren els italians en veure com aquella tribu de valencians espavilats s'enfilava al Soli papal i als alts càrrecs de l'Església. El mateix Calixt III allegava el seu propi pontificat —«Papa catalanus» es deia—, com un signe més, entre altres, d'un instant gloriós per a la «nació catalana»: «Magna profecto est gloria nationis catalanae diebus nostris...» De vegades i tot, el gentilici «català» arribava a aplicar-se a tots els súbdits de la Corona d'Aragó, encloent-hi els aragonesos. Però era la identitat de llengua i d'estirp el que feia que mallorquins, valencians i catalans estrictes, apareguessin com un sol poble. Com un sol poble apareixien als ulls dels altres pobles. I com un sol poble se sentien ells mateixos en confrontar-se amb els pobles veïns: «catalans» en definitiva.

Però no solament en confrontar-se amb els pobles veïns. Hi hagué un temps en què tots els catalanoparlants —o, si això us fa més goig, tots els catalanòfons—, acceptaven ben de gust anomenar-se i ser anomenats «catalans» en el mateix àmbit domèstic.

Un erudit tindria tasca útil i amable en la indagació d'aquest punt: precisar la durada i les condicions de la nostra unanimitat en el gentilici. Era lògic que, establerta la divisió jurídic-administrativa dels «regnes» —un «regne» de Mallorca i un «regne» de València, al costat del «principat de Catalunya»—, uns gentilicis privatis entressin en concurrència amb el de «catalans». Era lògic i necessari: els «regnicoles» del «regne de València»

haviem de dir-se «valencians», i els del «regne de Mallorca», «mallorquins». Ho imposaven les circumstàncies, amb una exigència indefugible. Es tractava de denominacions més aviat «polítiques», que, d'entrada, no estaven en contradicció amb el nom nacional genèric. Tanmateix no podien ser eludides. L'existència dels «regnes» comportava la inevitabilitat de les designacions locals. Si de cara a l'exterior tots podíem passar per «catalans», en ordre als tràmits interns de la Corona bé calia fer discriminacions. La unitat dels catalans es desglossava, així, en tres «ciutadanes», si puc dir-ho en termes moderns, i cada «ciutadania» descansava en un nom especial.

Des d'aquest angle, per tant, hi hauria «valencians», «mallorquins» i «catalans». Hi hauria, de fet, uns catalans, més «catalans» que els altres. Perquè els nadius del Principat de Catalunya —els catalans originaris—, conservaren l'apel·latiu de «catalans». I això, és clar, proporcionava un perillós inici de confusionisme. La paraula «català» esdevenia ambibològica: tant podia servir per referir-se al conjunt com per mencionar una de les parts. Era una ambigüitat prenyada de conseqüències incòmodes. Aquell «un sol poble» que eren i se sentien els catalanoparlants de la Baixa Edat Mitjana corria el risc de quedar-se insatisfactoriament «innominat». Una forma o altra de particularisme no tardaria a interferir-s'hi, i el risc s'agreuja. Valencians i mallorquins començaren a covar un amor propi regional, i el mateix Principat es confeccionà el seu. Les organitzacions «estats» distintes ho fomentaven. De més a més, als «regnes» es produïen situacions ben favorables a l'eclosió de sentiments localistes que, per un mecanisme obvi, havien de contrastar-se amb els del Principat. Mallorca va córrer l'aventura d'independència dinàstica que obre el testament de Jaume I i tanca la recuperació *manu militari* de Pere el Cerimoniós. El País Valencià, en el segle XIV, ascendeix a una plenitud econòmica i social molt estimable, la qual es refermarà en el XV, justament a expenses de la incipient decadència del Principat. Dir-se «mallorquins» o «valencians», després de tot això, implicava ja una punta d'orgull, de repercussions bastant previsibles.

No la unitat, però sí la consciència d'unitat dels catalanoparlants, hi quedava compromesa. En regionalitzar-se, el gentilici genèric perdia la seva força innervant. Serà un home de Girona, fra Francesc Eiximenis, qui formularà precisament la primera manifestació —ben precoç, per cert: 1383—, del particularisme valencià. Eiximenis diu del «poble valencià» que, «com sia vengut e eixit, per la major partida, de Catalunya, e li sia al costat, emperò no es nomena poble català, ans per especial privilegi ha propi nom e es nomena poble valencià». La diferenciació entre «valencians», «mallorquins» i «catalans» es trobava desproveïda d'una instància superior en nomenclatura, que mantingués reunides les tres branques regionals. Des del moment que «catalans» eren, per antonomàsia, els habitants del Principat, resultava fàcil la contraposició de «valencians» i «mallorquins» a la vella denominació. El camí de les dissidències intranacionals hi tenia una oportunitat. Un nom superador —uns noms que no haguessin estat el de «Catalunya» i el de «catalans»—, podria haver aturat la dispersió. Aquest nom, aquests noms, no hi eren. L'època, d'altra banda, no estava madura per a fer-se càrrec de la dificultat i de la seva transcendència. Seria anacrònic, pel nostre costat, lamentar-nos-en. Al capdavant, si el nom comú es desvirtuava o s'esvaïa i cap altre no venia a substituir-lo, era perquè la nostra gent no en sentia la necessitat. Unes puntualitzacions cronològiques i humanen l'evolució del problema.

Malgrat tot, «valencians» i «mallorquins» continuaren dient-se catalans. Amb una mica de paciència podria confeccionar-se una abundant antologia de textos històrics i literaris que ho demostrarien. Valdria la pena d'intentar-la. Jo em limitaré a aduir a ci uns pocs testimonis, significatius si més no per la data. El 1417, en escriure la seva *Disputa de l'ase*, fra Anselm Turmeda afirma de si mateix —i copio el passatge de la versió francesa de l'obra—, que «est de nation cathalaïne et nay de la cité de Mallorques». Durant la guerra entre «ciutadans» i «forans» en el regnat d'Alfons el Magnànim, i també a Mallorca, un capítol del partit dels «ciutadans», Jaume Cadell, diria: «Pensau que tots som catalans, o havem fama per tot lo món d'esser lleials vassalls a nòstron rei i senyor...» Les paraules de Calixt III ja reportades són indiscutiblement, una important referència procedent del País Valencià. I encara, en 1539, quan es publicava a València la primera edició

dels versos d'Ausiàs March, amb la traducció de Baltasar de Romani, la portada del llibre fa constar que «el famosissimo philosofo y poeta» era «cavallero valenciano, de nación catalán». Al Principat tampoc no s'oblidava aquella vinculació elemental. Els Consellers de Barcelona, el 1456, celebraran la canonització del valencià fra Vicent Ferrer, i remarquen que el nou sant és «de nostra nació». Insisteixo que totes aquestes dades, i les moltes més que podrien afegir-s'hi, haurien de ser articulades amb una minuciosa pulcritud cronològica, a fi de fixar la trajectòria de la perduració del nom «català» amb un abast general. Però crec que no estarà de sobres recordar el que escrivia Gaspar Escolano el 1610. Aquest amable cronista valencià diu: «Como fue poblado desde su conquista casi todo de la nación catalana, y tomó della la lengua, y están tan pareañas y juntas las dos provincias, por más de trescientos años han pasado los deste reino (de Valencia) debajo del nombre de catalanes, sin que las naciones extranjeras hiciesen diferencia ninguna de catalanes y valencianos». I afegia que això durà «hasta que cien años o poco más a esta parte, que el rey católico don Fernando de Aragón unió su corona con la de Castilla, cada una de estas naciones («valencians» i «catalans») ha tirado por su cabo, como sintiendo la ausencia de su cabeza, así tenidas por diferentes».

No hi ha dubte que Escolano tenia raó. A partir del regnat de Ferran el Catòlic, «catalans», «valencians» i «mallorquins» van ser «tenidos por diferentes». Abans, la diferència de noms no afectava la unitat del poble catalanoparlant. Tot i que el terme «català» era equivoc, no per això es desvaloritzà. Ho acabem de veure. Després de Ferran el Catòlic les coses canvien. El prestigi de la Monarquia introduirà conceptes i denominacions suprarregionals que no recolzaran ja en la nostra identitat col·lectiva estricta. Per a nosaltres s'enceta aleshores un període «de decadència», i «cada una de estas naciones», efectivament «tira per su cabo». «Valencians», «mallorquins» i «catalans» es distancien. El nom de «catalans» se'ls fa estrany, a valencians i mallorquins. La llengua comuna sofreix una marcada dialectalització, la qual, com que fereix l'element unitari més «visible», provoca l'aparició d'uns «fets diferencials» idiomàtics capaços de ser interpretats com a discrepàncies nacionals. Mai no s'esfumia la memòria de la unitat anterior, naturalment: ni de bon tros. Fins i tot trobem afirmacions com aquesta, que feia el bisbe Josep Climent el 1706, en prendre possessió de la Mitra de Barcelona: «Si bien se mira Valencia puede llamarse con propiedad una colonia de Cataluña, casi todos los valencianos somos catalanes en el origen, y con corta diferencia son unas mismas las costumbres y una misma la lengua de los naturales de ambas provincias». Però en realitat predomina allò altre: la dispersió. En enfrontar-se, ara «catalans», «mallorquins» i «valencians» no voldran reconèixer-se com «un sol poble» —amb un o amb tres noms, tant hi fa—: més aviat es veuran com tres «pobles germans», o en tot cas, amb un lligam de filiació llunya, valencians i mallorquins respecte dels «catalans».

El particularisme regional s'havia esclerosat de mica en mica, entre el XVI i el XIX. Res no resulta més instructiu, a propòsit d'això, que examinar les opinions sostingudes pels erudits d'aquests segles sobre la llengua autòctona. Accentuats els matisos dialectals de cada regió, pretendran justificarlos amb la consideració categòrica d'«idiomes diferents». Si en el Quatre-cents els escriptors valencians havien tendit a anomenar «llengua valenciana» la llengua catalana, mai no havia estat amb la intenció de proclamar l'existència d'una variant local distinta ni menys encara independent, de les variants del Principat i de les Illes. Però després del 1500, aquesta intenció hi és. Els valencians reivindicaven una «llengua valenciana» i els mallorquins una «llengua mallorquina» que no seria ja la «llengua catalana». Una evidència perdurava intacta: l'idioma antic, que servaven els documents i els manuscrits medievals, el qual havia estat idioma únic i comú de «valencians», «catalans» i «mallorquins». Per una aberrant confusió filològica, els homes de la Decadència van creure —i menys molts d'ells—, que el català antic no era sinó «llemosí», la mateixa llengua dels trobadors. L'ús del terme «llemosí» per designar el català medieval venia a ser, tot ben comptat, un expedient confortable que esquivava les susceptibilitats localistes. La «regionalització» del nom «català» era suplida pel nom fals de «llemosí», quant a l'idioma. En el fons, era una manera encara d'afirmar la unitat dels catalanoparlants: una unitat retrospectiva, sí, però que seguia pesant en la tradició cultural de cada una

de les nostres regions. Les tres «llengües» modernes —el «català», el «mallorquí», el «valencià»—, eren filles directes del «llemosí», i això les relligava amb un parentiu diàfan. Les frases d'Escalano i del bisbe Climent, ja citades, prou demostren que la consciència d'unitat idiomàtica subsistia netament.

Amb la Renaixença es produeix una radical i taxativa revisió de criteris. La represa del conreu *culte* del vernacle havia de suposar, simultàniament a totes les regions de llengua catalana, la superació del destí dialectal, i per consegüent un retorn a la idea unitària dels nostres principis històrics. Això, pel que fa a l'aspecte literari. Amb el temps, no solament serà la unitat d'idioma el que es presentarà als ulls dels «valencians», dels «mallorquins» i dels «catalans» que continuen l'esforç renaixentista: una altra

unitat, més ampla i més profunda, «elipsada fins aleshores, torna a la superfície de les reflexions civils de la nostra gent. Es el fet de ser i de sentir-nos «un sol poble», que es planteja com un pre-supòsit i com un projecte de cara al futur. Importa poc, ara, que aquest plantejament sigui compartit per nuclis més o menys extensos del Principat, de les Illes i del País Valencià. El que importa és que hi hagi «mallorquins», «catalans» i «valencians» que assumeixen aquella il·lusió i aquella responsabilitat. Cau fora de l'àmbit d'aquesta nota analitzar les causes políticoculturals que ho determinen, això. Basta que hi sigui. La qüestió dels noms sorgia immediatament amb una renovada acuitat. La nomenclatura localista era, d'entrada, un obstacle ja en el pla de les consideracions culturals: la llengua i la literatura autòctones havien de tenir una denominació única. El graciós miratge «llemosinista» era liquidat per filòlegs i historiadors: calia dir «llengua catalana», «literatura catalana». D'altra banda, tot i que les designacions regionals havien de mantenir-se, perquè responen a realitats sociològiques palmàries, també arribava l'hora de restaurar un gentilici comú, que abraçés la totalitat del poble catalanoparlant. Res no era tan indicat com rehabilitar el nom de «català», que inicialment havia tingut aquell sentit. Però no podia desfer-se en quatre dies una situació sedimentada al llarg de quatre segles. Els particularismes són uns prejudicis difícils d'extirpar. No oblidem tampoc —fóra ingenu!— que no són gratuïts: hi ha *particularismes* perquè hi ha *particularitats*. I en aquest punt és on comença la nostra tasca, avui.

II

Prejudicis, deia. Tots ells es concentren entorn de la paraula «català». D'ençà del xv, «català» vol dir exclusivament home o cosa del Principat. El gentilici comú —repeteix— es regionalitza, perd aquell abast «total» que tenia en la ploma de Ramon Muntaner, que acceptava fra Anselm Turmeda, que enorgullia Calixt III. I el localisme s'hi aferra. D'un costat, al País Valencià i a les Illes. Mallorquins i valencians es mostren refractaris a subsumir-se en una denominació com la de «catalans», que ja no té per a ells el valor genèric dels orígens, sinó una específica aplicació regional —que no és la d'ells. De l'altre cantó, al Principat, també el terme «català» ha adquirit una accepció restrictiva. En el millor dels casos, i sempre al Principat, és corrent que el terme «català» sigui emprat amb exactitud quan es parla de llengua i de literatura; però en referir-se a història política o social, a economia, fins i tot a les altres facetes de la cultura, es prescindeix de les Illes i del País Valencià i només el Principat queda com a titular del gentilici. El particularisme, doncs, hi és, a tot arreu. S'ha convertit en una mena d'automatisme mental, per a uns i per als altres.

I la veritat és que, pel que es refereix a les Illes i al País Valencià, ben sovint el fenomen no és res més que allò que acabo d'insinuar: una repugnància al nom. Al nom i no a la unitat. El 1875, Constantí Llombart, un dels més tenaços treballadors de la Renaixença valenciana, escrivia, en polèmica amb Carlet i Vidal: «Per a no donar motiu a rivalitats entre los pobles que parlen la nostra llengua, sempre hem cregut lo més convenient l'aplicació de lo calificatiu *llemosina* a les diferents rames que, despreses de l'antic arbre naixcut a la provençal Limoges, varen arrairar en Catalunya, València i les Illes Balears». Llombart encara queia dins la seducció de la teoria llemosinista sobre l'origen de la llengua. Però el que en el seu text interessa és l'opció que fa, en decantar-se per un nom d'aparença superregional, «llemosí», que «no donaria motiu a rivalitats entre los

pobles que parlen nostra llengua». Les pressumptes «rivalitats» —els particularismes—, doncs, només incidiren en «lo calificatiu». També per defugir la denominació «català» un altre valencià, Nicolau Primitiu, inventaria la curiosa fórmula «bacavès» per designar l'idioma comú —i *Bacàvia* per al conjunt de les terres on es parla. Totes aquestes proposicions —salta a la vista—, pertanyen de l'afirmació prèvia de la nostra unitat, i només des d'una afirmació unitària tenen sentit.

Val la pena de subratllar unes altres frases de Constantí Llombart, que segueixen a les ja transcrites. «Res té de particular —deia—, que, aixina com la llengua que es parla en tota Espanya se nomena *castellana*, perquè en Castella va naixer, la que parlem hui en la pàtria *llemosina*, com lo senyor Balaguer l'anomena, o siga Catalunya, València i Mallorca, prenent lo nom d'aon tingué lo bressol, se denomina *llemosina*, a imitació de lo que els espanyols hem fet en la *castellana*». El paralelisme amb el cas espanyol-castellà no estava gens malament, per argüir contra el localisme reticent de valencians i de mallorquins. L'allegació de Llombart se'n va a terra des del punt de mira filològic, ja que la llengua «que parlem hui en la pàtria llemosina» no procedeix de «la provençal Limoges», sinó de Catalunya. Però l'argument és vàlid per això mateix, i les resistències «regionalistes» enfront de la denominació de *català* per a l'idioma comú havien de pensar que entre nosaltres es donava un cas ben semblant al del castellà,

idioma que conserva el nom de la regió originària. Els romanistes de tot el món, que no podien fer cas de les nostres picabaralles cantonals, es limitaren a donar el nom de *catalana* a la llengua de valencians, mallorquins i «catalans»: novament i ni que fos en el camp filològic, el vell nom internacional del nostre poble revivia.

De fronteres endins, a la llarga, la recuperació d'aquest nom per a l'idioma no podia deixar d'acomplir-se. Quan mossèn Antoni M.ª Alcover canviava el títol del seu Diccionari, i en comptes de dir-ne «de la Llengua Catalana» en deia «Català-Valencià-Balear», obeïa potser a unes pressions d'ambient que avui ja no existeixen. «Català-Valencià-Balear» de més a més, era una rastellera massa feixuga per a ser viable en altre lloc que no fos la portada d'un llibre. El mot «bacavès» o llengua «bacava», mirava de corregir aquest defecte, i es construïa amb les síl·labes inicials dels gentilicis regionals. Naturalment, era un truc artífic, amb poques possibilitats d'èxit. Forjat de cara al País Valencià, avui ja resulta del tot inútil: era entre els valencians on havia prosperat més —i per raons més antigues—, la resistència a dir-ne «català» de la llengua que parlen, i aquest recel ha amainat i ben bé desaparegut en els últims temps. I és sorprenent que, just ara, quan sembla esvaïda una tal dificultat, vegem refflorir, i no menys que a Barcelona, algun altre conat similar: «cabarovès» és la pintoresca etiqueta que un full de propaganda de «Criterion» penjava a la llengua catalana. El mot era enriquit amb una quarta síl·laba per no deixar-hi fora el Rosselló. Salvador Espriu ja havia satiritzat aquestes foteses terminològiques escrivint la paraula *rosalbacavès*: una «il·lusió a l'Alguer completava les referències geogràfico-lingüístiques...»

«Llengua catalana» —i «literatura catalana»—: tant si es vol com si no es vol. I tot això de «bacavès» i de «cabarovès» a aquestes al·tures no són sinó el darrer estertor del particularisme dialectal. En les noves generacions intel·lectuals de les Illes i del País Valencià no pot influir més, d'ara endavant, la temptació localista. Si un senyal clar presenta el panorama actual d'aquestes regions, és el d'un rotund dessistiment dels prejudicis diferenciadors. Ho veiem en el lèxic de les publicacions joves, en l'actitud que la majoria adopta enfront dels problemes culturals i cívics, en l'ansia decidida de corregir les desviacions i timideses de cent anys de Renaixença indecisa. Al marge d'aquests grups actius, la gran massa del poble tampoc ja no troba «xocant» el fet de veure designada la seva llengua amb el nom de *catalana*. No ha calgut fer massa esforços per aconseguir-ho. Ha estat suficient que, des dels diaris, des de les tribunes públiques, des dels llibres firmats pels indígenes, l'expressió «llengua catalana» hagi estat emprada amb naturalitat per referir-se a la parla local. La insistència ho ha acabat de refermar. No vull dir que el vell particularisme idiomàtic hagi mort per complet. Però a hores d'ara no és sinó una trista reminiscència, que bé podem col·locar dins les

vitrines ameníssimes del folklore.

Però, a més del nom de la llengua, hi havia —hi ha— pendent el nom de la collectivitat dels qui la parlen. «Pàtria llemosina», havia dit i propagat Victor Balaguer. Hem vist que Constantí Llombart no trobava la fórmula inacceptable. Entrava de ple, això, en el joc dels tòpics i dels malentesos de la Renaixença. Quan ja es va fer insostenible la posició de qualificar de «llemosina» la llengua dels catalanoparlants, dir «pàtria llemosina» esdevenia ipso facto un absurd desagrat. I la necessitat que tractava de satisfer-se amb el terme «pàtria llemosina» quedava oberta. Convé retenir que ja era simptomàtic que, a l'hora de donar un «cognom» a la «pàtria», els homes de la Renaixença triessin el de la llengua. Ningú no hauria tingut res a objectar-hi: resultava lògic que fos així, donat que la llengua constituïa el vincle que ells, homes romàntics, culturalistes exclusius, podien sentir amb una vivència més precisa. En haver de prescindir del «llemosinisme» era irremediable tornar a la paraula vidriosa: «català». Tanmateix, a partir de la primera dècada del segle xx, ja hi hagué a les Illes i al País Valencià grups que professaven allò que començava a dir-se'n «pancatalanisme». Més o menys, al Principat, entre alguns sectors dirigents del catalanisme polític, penetra la idea d'una reconstitució integral de la nostra personalitat col·lectiva. Pel que fa a la nomenclatura, la solució que millors assistències obtenia era la més natural també: dir «Catalunya» del conjunt del poble catalanoparlant.

Es clar que la paraula «Catalunya» oferia, de moment, dificultats especioses. No mancava de precedents històrics il·lustres, en l'accepció que ara es volia revitalitzar. Quan Ramon Muntaner, en la seva *Crònica*, explica el seu retorn a terres valencianes, on acudia per casar-se amb una dama indígena, no diu que va «a València» o «al regne de València», sinó a Catalunya. Sant Vicent Ferrer, una vegada, s'adreça a la gent de la serralada valenciana —als «serrans»—, i els recorda que viuen «entre Castella e Catalunya». Però es tractava de precedents esporàdics i remots. Si el gentilici *catalans* havia tingut una acceptació planera durant segles, la forma «Catalunya» no havia pogut competir mai amb les de «regne de València» o «regne de Mallorca». Hi faltava tradició, per tant, en vistes a una reintroducció del nom de Catalunya amb l'abast a què ens referim. D'altra banda, l'amfibologia era ací encara més molesta. «Catalunya» és el Principat a seques. Un recurs per evitar-la va ser dir «Gran Catalunya» o «Catalunya Gran» al conjunt dels territoris de llengua catalana. «Catalunya» era el Principat; la «Catalunya Gran» era la totalitat dels pobles catalans.

Resultava encara prematur, això. Potser —si més no és el meu punt de vista—, l'ideal fóra adoptar, no ja la forma «Catalunya Gran», sinó senzillament *Catalunya*, per designar les nostres terres. Ara bé: aquesta aspiració ha d'ajornar-se *sine die*. Podem preparar les condicions materials i morals perquè, un dia sigui ja factible. I és per això que en certs moments caldria recomanar una cautela esmolada en l'ús de la paraula «Catalunya». Hauríem de fer els majors esforços per reservar-li en el futur aquella amplitud integral. Es per aquesta raó que convé emprar sistemàticament la denominació «el Principat» per referir-nos a la Catalunya estricta: Principat o, si es vol, «Catalunya estricta» justament. Al cap i a la fi, en tot aquest problema del restabliment d'una terminologia col·lectiva apropiada, la victòria sobre els anacrònics prejudicis particularistes ha de ser guanyada a força de reiterar les fórmules escollides i procedents, i a força d'acostumar-nos i acostumar els altres a utilitzar-les d'una manera metòdica. No ens hem pas d'enganyar: es tracta d'una qüestió de rutines. Contra la rutina creada en els temps de la nostra disgregació com a poble, hem de crear-ne una altra que resumeixi la nostra voluntat de reintegració. No diré que el procediment serà veloç ni còmode. No podrà ser mai, tampoc, una maniobra artificial maquinada per unes minories. La nova rutina —l'hàbit—, que propugno, ha de ser correlativa a una evolució social de gran envergadura, i quallarà en la mida que aquesta evolució es realitzi. El que interessa, ara com ara, és preveure i facilitar els recursos escaients, a fi que tot pugui acomplir-se d'una manera sincrònica i amb la més rigurosa eficiència.

Més apta que la forma «Gran Catalunya» o «Catalunya Gran» és la de «Països de Llengua Catalana». I millor encara, la de «Països Catalans», que tant s'ha estès en els últims deu anys, i que amb això mateix ha fet la prova de la seva viabilitat.

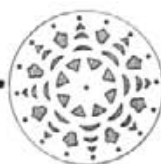
Països Catalans té, en primer lloc, l'avantatge de la concisió i de la «normalitat». En té, de més a més, un altre, que provisionalment salva i acull les persistències dels particularismes tradicionals: és un plural. He dit abans que hi ha particularismes perquè hi ha particularitats. Negar que, dins la nostra radical «unitat de poble», no existeixen uns matisos regionals de perfil decidit, seria estúpid i suïcida. La història i les estructures socioeconòmiques ens han marcat, fins avui, amb un «caràcter local lleugerament distint. La «unitat» que som abraça i tolera una pluralitat perceptible. És lògic que el nom que pretenem imposar-nos reflecteixi aquesta pluralitat alhora que afirmi i afermi la nostra unitat. Per això *Països Catalans* és el terme més oportú que hi podríem trobar. Estic persuadit que no sols és el més oportú: crec que és l'únic que, en les nostres circumstàncies actuals, pot servir-nos.

«Països Catalans». I després «Principat», «País Valencià», «Illes Balears», «Rosselló», «Andorra». És probable que hi hagi puristes que, en nom de la història i de les seves enyorances personals, mirin amb disgust algunes d'aquestes denominacions. ¿Per què «Illes» i no «regne de Mallorca»? ¿Per què «País Valencià» i no «regne de València» o «València»? ¿Per què «Rosselló» si el Rosselló «veritable» no és sinó una part de l'anomenada «Catalunya francesa»? ¿I per què mantenir «Principat» quan deixem de banda els «regnes» de les altres regions? No puc demorar-me ara a justificar una per una aquestes solucions —solucions que d'altra banda han entrat en l'ús comú escrit i fins i tot oral de molta gent. Diré només que són, tot ben sospesat, les solucions més útils, tant des del cantó local respectiu com des de l'angle de la comunitat. En el tema que ens ocupa, la primera exigència que cal satisfer és la de la claredat. Hem de preferir els termes inequívocs i superadors de tota mena de confusions. Avui, per exemple, dir «València» per referir-se a la totalitat de la regió valenciana, té el perill de fregar la sensibilitat particularista que el provincialisme ha suscitat en «alacantins» i «castellonencs». Perquè el particularisme és inescapable, i no es limita a les regions... Hem de moure'ns, no hi ha dubte, en l'espai que ens deixen les determinants històriques i socials vigents. Però, dins d'elles, hem de procurar mantenir i reforçar el sentit integrador. Opino que, en aquesta direcció, el camí més natural i més adequat és el que vinc subratllant.

Sempre quedarà en peu, però, un extrem ambigu. Direm «Principat» en comptes de «Catalunya»: tanmateix, ¿com distingirem els «catalans» del Principat, dels «catalans» de tots els Països Catalans? És el problema que sembla més insoluble: el que majors escrúpols ha despertat i desperta. Vicens Vives l'insinuava en una ocasió. I realment, no hi ha manera raonable d'eludir-lo. Cal descartar, per principi, qualsevol intent d'inventar un gentilici nou per a la gent del Principat; fóra ridícul. Fóra, ben mirat, la contrapartida de l'artificiositat «bacavès», «cabarovès» o «rosalbacavès». No hi ha més remei, doncs, que resignar-nos-hi. En tant que sigui imprescindible parlar de «catalans» per distingir-los dels «valencians», dels «mallorquins» i dels «rossellonesos», la dificultat subsistirà. L'historiador, l'economista, el polític, el geògraf, per més adherit que se senti a la idea de *Països Catalans*, ha d'enfrontar-s'hi cada dia. Si vol evitar la «regionalització» del terme «català», ha d'emprar circumloquis o bé ha d'afegir «estricte». «Català estricte» o «del Principat» és tot el que pot dir. Això és un fet. Però, en última instància, tampoc no és un procediment massa penós.

Tenim dret a esperar —per molt llunyana que se'ns presenti aquesta esperança—, que un dia serà suficient dir *català* per alludir a la nostra condició de poble únic, i agregar-hi una precisió comarcal per localitzar la cosa o persona de què es tracta. Les actuals «regions» poden esvaïr-se i només el fet radical de la comarca i el fet general de la comunitat idiomàtica i civil seran importants. Mentrestant, però, hem de treballar en les condicions que hem heretat i, a partir d'elles, ajudar a la seva transformació a través del nostre esforç. No som pocs els «catalans» que ens ho hem proposat i marxem ja en aquesta línia. De la voluntat de tots els «catalans» dependrà que aquest començ de reconstrucció autèntica, potser el més ambiciós que registra la nostra història com a poble, i també el més desarmat pels mitjans amb què compta, aribi a desplegar-se en totes les generoses possibilitats que conté. Confiam que estarem a l'altura de les necessitats i que sabrem fer-nos-en responsables.

S.B. Busser pinta amb llum interior Cala Figuera

Miquel Pons

Pels calats de la finestra mostrejada hi penetra la llum i el color —llum i color de totes les hores del dia, àdhuc aquelles hores de la nit que bé la lluna o el farol de pescar d'encesa il·luminen— que neixen en els cornalons interns, en els entonreus anímics del pintor S.B. Busser, de l'amic Sebastià Busquets i Servera.

Com una ventalla rodona de festa major, geometria perfecta, ha estat mostrada una part de tanta pintura com S.B. Busser, en quasi cinquanta anys ha pintat a Cala Figuera, de Santanyí, i, a la vegada, ha deixat constància de l'evolució geogràfica i cívica i del retre tribut al dubtós gust de l'època que en sort ens ha tocat viure.

Lluny, molt lluny roman aquella Cala Figuera que enlluernà l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria i a aquella altra lentament pintada per Francisco Bernareggi i encara aquella altra pintada amb fogositat per Tarrasó.

S.B. Busser ha pintat la Cala Figuera del nostre avui, la nostra Cala Figuera que hem d'estimar perquè la que estimàrem es nodreix sols en l'enyor, en el record, en el gravat, en el quadre, en la fotografia engrogueida,...

S.B. Busser ens dona la mà i ens acompanya pels camins de desterrar la nostàlgia i extasiar-nos davant la contemplació de la seva Cala Figuera, arremolinada, terra endins, a la vila de Santanyí estant, dins el marc escaient i festiu de Sant Jaume-92, quan les sales de cultura municipal s'obriren per oferir aixopluc a tot bagatge d'art, que ens arribava pel camí d'anar i venir de mar, com un dia hi feren viarany cap a la vila les trompes, els teclats, les notes dormides, els àngels, les garlandes,... de l'orgue de Jordi Bosch.

I S.B. Busser sens ha esbatanat tantes finestres i balcons per guaitar Cala Figuera, la seva Cala Figuera pintada mentre escolta música, des de fa tants d'anys, quasi cinquanta, que vol dir pintar la història de cada element, més la història dels esdeveniments, més la història de la transformació de cada pedra,... més la total Cala Figuera, sens repetir-se en el concepte, en el color, en la llum, que des de l'interior del pintor es va posant a cada barca, a l'enfilat collar de barques, a cada escar llenegadís, a cada barraca esqueixada en reflexes, a cada soca de pi, copa alta, a cada porxo i columna, gàbia de mar, a cada arbre florit en primavera i a cada albó, a cada teulada xopa de sol, a cada xarxa enlairada, degotant salaborr, en el carretó, alivi els mariners, a cada barca de bou, a cada roca daurada, a cada vela llatina expandida, a la torre d'en Bèu salvada de l'enderroc, a cada arcada de calç d'estar a

l'ombra, a l'enramada per protegir la conversa tirada i constant d'en Tomeu Busques i companyia, on es ralla de peix i de dones, en cada ona avalotada, amainada, mansueta, verdíssima, mediterrània, que després d'abraçada venecialment s'endinsa...

S.B. Busser ha pintat cada mil·límetre de l'existència quotidiana de la Cala Figuera, finestres i balcons oberts als murs blancs i culturals, testimoniança de l'home contemplador i re-creador d'una Cala Figuera que la seva llum interna il·lumina i, de bon grat, ens comunica.

Al gest de l'Ajuntament, correspon S.B. Busser amb altre gest i un molt treballat i molt seu Caló d'en Boira, serà un fiter entre els integrants del futur i delejat Museu d'Art de Santanyí.

Cala Figuera, de Santanyí
Agost-1992

Conversa amb... OSSIFAR

Aprofitant l'actuació del grup OSSIFAR a Santanyí vàrem conversar amb en Llatza (Sheriff Ripoll) i amb en Biel Mesquida (Es pageset), dos dels membres més destacats del grup mallorquí de moda aquest estiu.

Igual que l'any passat, canten per tot arreu les seves cançons, algunes tan conegudes com «Catalina mi problema», «Pasodoble de amor», «Sa porcella no du casco», «Angeleta», entre altres.

-Encara que només fa uns dos anys que es comercialitzen discs del vostre grup, ja feia temps que es podien cançons com «Los quemelos» a les discoteques mallorquines, com és això?

-Sí, és així, el 86 varem fer una maqueta que es va anar passant d'amics a amics i poc a poc es va escampar per tota Mallorca. Realment el primer disc i les primeres actuacions serioses, varen esser a l'any 90.

El nostre grup va sorgir fruit d'una gatera

-Com va sorgir la idea de fer aquest grup?

-D'una gatera... feiem molts de soparillos i moltes gateres un grupet d'amics i reiem molt amb això del mallorcano i varem acabar produint el disc i ja ho veus...

Ens sentim plenament realitzats amb la roba que duim

-Ara semanalment o pràcticament quasi diàriament teniu actuacions, això no és massa pel cos?

-Sí, sobretot per la idea que teníem nosaltres del nostre grup. En principi aquest grup havia nascut per riure, es pot dir que ens ha passat «s'arada davant es bou», ja que s'han venut molts d'exemplars del darrer disc i tothom ens vol veure, i, la veritat és que ens agrada molt més dormir que fer feina.

-No hi pot haver una sobredosis d'OSSIFAR i que la gent es cansi de vosaltres?

-Nosaltres ens cansarem de la gent...no vaig de bromes; de moment no es cansen, però no li donam gaire importància, si es cansen no passarà res.

-Teniu pensat fer un disc nou prest?

-Sí, estam amb això però encara no sabem si el treurem per Nadal o l'estiu que ve.

-Quina finalitat té la vostra vesti-

menta a les vostres actuacions.

-Cap ni una, la gent va molt confosa, es pensa que la roba que ens posam és com una vestimenta i nosaltres ens sentim realitzats plenament amb el que duim

-Per acabar quina sorpresa teniu preparada per aquest estiu?

-Nosaltres sorprenem cada dia i ens sorprenem a nosaltres mateixos diàriament.

Maties Adrover

En Toni Taconer un «Colom» Calongí

Com hem anat informant en Toni Taconer ha fet la ruta que va fer en Colom fa cinc-cents anys, durant uns mesos ho ha deixat tot per fer d'un somni, una realitat.

-Com va sortir la idea de fer aquest viatge?

-Quan estava fent feina a Canàries el meu germà em va cridar per dir-me que un grup de xilens cercaven un vaixell amb tripulació per llogar, perquè volien fer la regata d'en Colom 92. Aquesta proposta crec que és la millor cosa que li poden mandar a un navegant, em feia molta d'il·lusió fer aquesta feina.

Aquest aconeteixement era únic perquè no es repetirà pus mai, per exemple, es varen juntar velers de trenta-sis països cosa mai vista.

-Una vegada decidit, què vares fer?

-Em vaig començar a preparar psicològicament perquè sabia que el viatge era molt llarg: unes 4000 milles nàutiques, el que suposava estar molts de dies dins la mar amb sis persones que coneixia de res.

Un s'ha de mentalitzar bé perquè dins un vaixell tens un espai molt reduït i es creen molts de problemes tant psicològics com higiènics hi ha d'haver un ordre molt estricte, a més era gent de països on hi havia enfermetats perilloses, com el cólera a Xile.

-Contem la sortida?

-Vàrem partir a principi de maig amb un total de nou tripulants, l'únic mallorquí era jo, els altres eren tot xilens. Hi havia un total d'uns doscents-trenta vaixells de totes les nacionalitats. La sortida va esser a la Badia de Càdiz on hi va haver una concentració d'un milenar de vaixells entre participants i acompanyants que varen posar rumb cap a Las Palmas. Aquesta primera travessia va durar cinc dies i varem tenir molt de mal temps. Uns 18 vaixells varen

tenir problemes per qualque rompu-da.

-Què vareu fer a les Canaries?

-A l'arribada a Las Palmas dos dels nostres tripulants xilens varen desembarcar. A Las Palmas vàrem tenir una festa molt ben organitzada per part del Cabildo d'allà. Vàrem estar uns parells de dies, i un dels quals la nau d'escola xilena ens va fer una rebuda oficial: vàrem canviar impressions sobre la tàctica a emprar amb el comandant i els oficials.

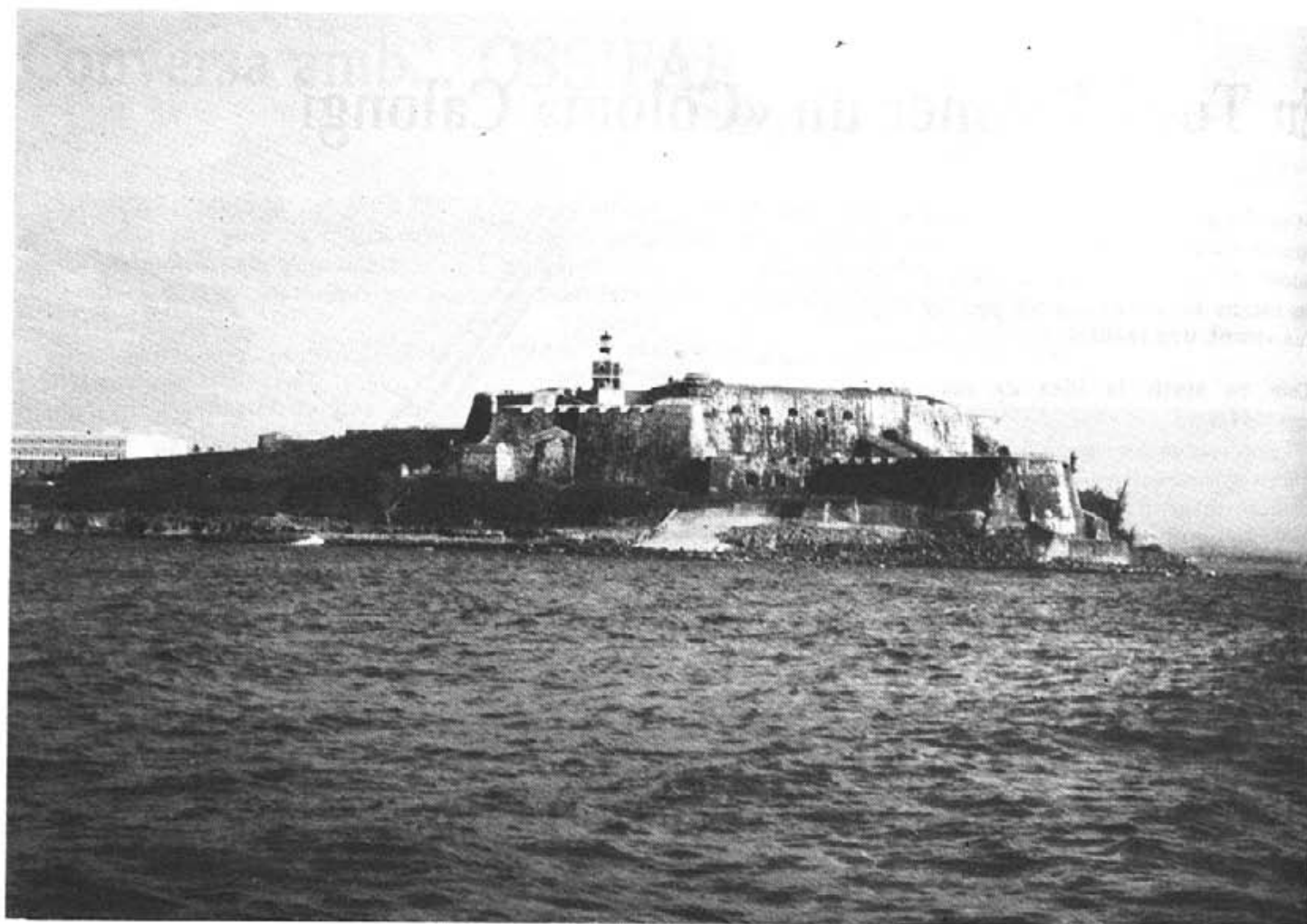
Arribat el dia de la partida ens vàrem dirigir cap a La Gomera per partir directament cap a San Juan de Puerto Rico.

-Què va passar durat la travessia, contem qualque anècdota?

-La falta de menjar i d'aigua a la

darrereria, és del que més me'n record: vàrem voler carregar el que era just per un certs dies per dur el menys pes possible, però, uns dies va mancar el vent i vàrem emprar cinc dies més del que esperàvem. Cada dia a les deu del vespre hora espanyola en Mateu Adrover Amengual (EA6-BG) radioaficionat i jo a través d'una ràdio estàvem en contacte i li donava la nostra situació i els aconeteixements que hi havia hagut... En Mateu durant tota la regata va estar pendent de tots els aconeteixements i fent una labor d'enviar missatges a les famílies de molts de tripulants. Gràcies a ell podia posar-me en contacte amb els meus propis familiars i podíem xerrar plegat per ràdio. Vull aprofitar l'ocasió, per, en nom de tots els tripulants, agrair-li el servei.

Li vaig fer el comentari que ens mancava el menjar de bon de ver i ell estava pendent per si feia falta avisar la nau centinella. El dia que més ens vàrem preocupar va esser quan estàvem a unes 800 milles de San Juan de Puerto Rico dia de calma total i gens de vent. Se'ns romperen els cables del timó, a través de la ràdio que duia ens vàrem comunicar amb el vaixell bulgar de nom Kaliakra d'uns 70 metres. Ells ens varen dur el cable amb una zòdiaz i amb unes quatre hores ho vàrem arreglar. A aquests primers instants la tripulació es va posar molt nerviosa perquè no veien cap vaixell. Això era el primer problema i primera rotura de timó de les tres que vàrem tenir.

Ja arribant a l'isla de Anegada devora Puerto Rico on havíem de fer una recalada a unes cinc milles, es desferen els rocs que hi havia hagut durant la travessia: l'alegria de

veure terra després de no veure'n en devuit dies, fou superior.

Quan faltava poc per veure terra vàrem decidir que al primer que ves terra entre tots li fariem un regalo, els guanyadors vàrem ser tots perquè durant tota la nit ningú va dormir per poder veure el far. A les cinc del matí del primer de juny tots varem cantar: terra a la vista!!.

L'horabaixa vaig avisar a en Mateu per ràdio que havíem vist terra i només ens quedava un dia de navegació.

Vàrem tenir molt mala sort amb la pesca: només varem pescar un peix-serra que quasi no li varem trobar el gust de petit que era.

Planificàrem aquesta travessia en torns de guàrdies i torns de cuina que eren de dues persones cada tres hores. Durant els torns de cuina teníem un menú planificat i no ens podíem passar ja que era molt estricte. Els mateixos que teníem torn de cuina havíem de fer la neteja general

del vaixell.

Passàvem l'altre temps de guàrdia escoltant música, llegint o contant-nos coses.

El meu company de guàrdia n'Andrés Garretón director de cine que actualment treballa a Hollywood, era l'únic moment que tenia per descansar quan feia la guardia nocturna ja que l'altra temps o treballava o filmava.

Ens passàvem les guàrdies nocturnes estudiant les estrelles sobre un planisferi.

-Com va esser l'arribada i l'estància a Puerto Rico?

-Arribàrem dia 2 de Juny a les 22'30 quan amarràrem al Port de San Juan. La primera cosa que férem va esser prendre una dutxa d'aigua dolça amb la manguera ja que feia molts de dies que ens rentàvem amb aigua de mar. Després anarem a

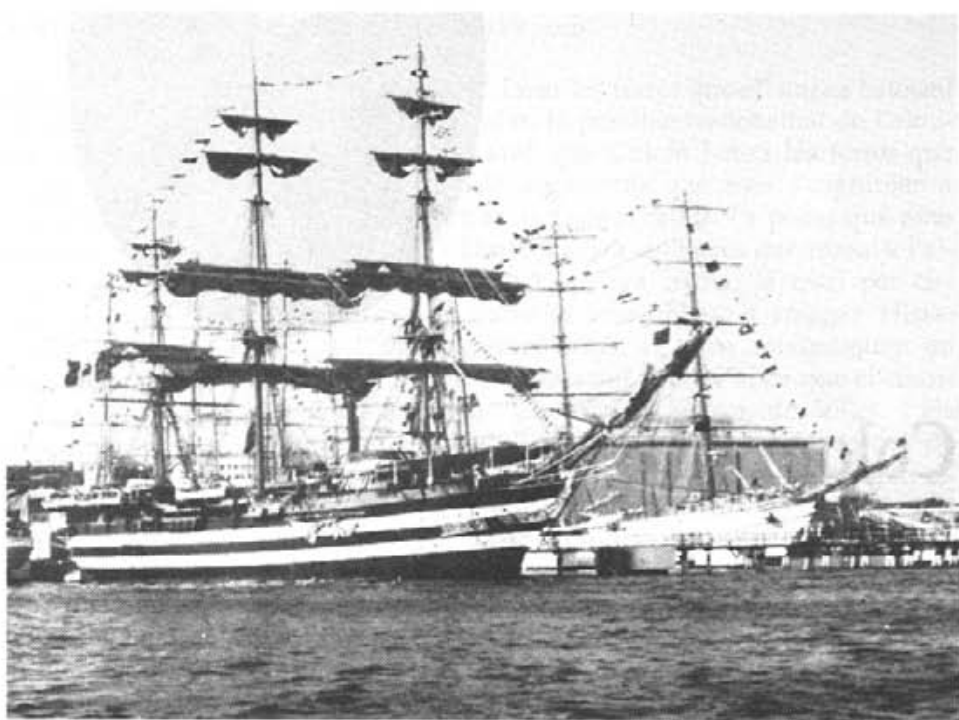
sopar perquè teníem molta fam. L'endemà se'n varen anar del vaixell quatre dels tripulants: només quedàren en Nano, n'Andrés i jo. Vàrem decidir fer un viatge a ses isles Vírgenes concretament a s'isla de San Tomas on hi viu en John Eeve amic del meu germà petit, propietari de Sa Serra Mitjana el qual va estar molt content de la nostra visita.

Just arribant al port un català va venir a veurem, perquè havia vist la bandera espanyola del nostre vaixell i la primera cosa que ens va dir fou que el Barça havia guanyat la lliga i ens va convidar a beure.

De tornada a Puerto Rico ens varem aturar a passar un vespre a una illa, l'Illa de Culebra, que feia pocs anys l'havia arrasada l'huracan Hugo. Vàrem veure els desastres que havien passat. Vaig poder veure vaixells damunt muntanyes a més de 300 metres enfora de la mar.

De seguit anarem cap a San Juan perquè havíem de participar, junt amb els altres tripulants d'altres vaixells, a la desfilada per aquells meravellosos carrers. Va esser una cosa extraordinària degut a la gran participació tant de tripulants com d'espectadors que ens varen rebre d'una manera increïble.

Durant els set dies de festa que varen organitzar les autoritats locals, tota l'illa es va abocar per festejar els aconteixements. La gent visitava tots els vaixells, plogués o no plogués. Per exemple, la nau-escola espanyola Juan Sebastián El Cano la varen visitar més de 50.000 persones.

Una anècdota d'aquests dies va esser que quatre tripulants d'un vaixell rus varen demanar asil polític:

encara no s'havia assabentats dels canvis que hi havia hagut a la Unió Soviètica.

Una altra va esser que una nina de setze anys fent cova per pujar a un vaixell va tenir una nina: la batejaren amb el nom de Regata.

Un altre comentari que vaig sentir va esser que una puertorriquenya n'Arleen Rivera va dir «És la cosa més meravellosa que he vista a la meua vida».

Arribat el darrer dia el vespre es varen fer els focs artificials que varen durar 74 minuts: és d'una hora

inoblidable que va tancar els meravellosos actes.

L'endemà partiren tots els vaixells amb una desfilada, cap a New York, Boston, Livepool. Jo, després d'anar per República Dominicana, Haití, Bahamas, Miami vaig arribar a Charleston i vaig tornar cap a Calonge. Ara estic preparant un llibre i un reportatge visual que prest esper poder motrar-vos a tots. Des d'aquí ànim a tots el que vulguin tenir una experiència de tot el que suposa la navegació a la vela: aquesta, m'ha marcat la meua vida. Ànim a tots.

Maties Adrover

PAPERERIA

SA BALDUFA

S'HORTA

CALA D'OR

BAR - RESTAURANTE

CA'N MARTINA

MIGUEL RIGO

**ESPECIALIDAD EN PAELLAS
PESCADO Y MARISCOS FRESCOS**

Passeig des Port, 56
Teléfonos 657517 - Privado 643013

07691 - PORTO PETRO
(Mallorca)

Colom (II)

Al passat número de Dies i Coses ens fixàrem en les causes del misteri del lloc de naixement de Colom, tant pel fet que ell s'amagà en un principi dels reis, com perquè després l'estat castellà va afavorir el confusionisme envoltant seu donant-li la nacionalitat genovesa; finalment publicàrem el document Borromei en sa llengua original, bo d'entendre i molt interessant.

EL DOCUMENT BORROMEI

Arran de les publicacions fetes per l'historiador peruà Luis de Ulloa, apareguts a principis de segle i que afirmaven amb contundència la catalanitat de l'explorador, es formà a Barcelona un grup dedicat a estudiar el tema en el qual hi havia prestigiosos historiadors. El mes de novembre de 1929, Manuel Rubio i Borràs, director de la Biblioteca Universitària de Barcelona, el qual no formava part del grup esmentat ni mai havia estat interessat en el tema, va rebre una postal d'un bibliòfil i arqueòleg resident a Milà en la qual i comunicava que tenia en el seu poder un document molt important per a la història de Catalunya. Al passat número publicaren el document amb la llengua original, ara us oferim la traducció feta gràcies a la semblança de la llengua catalana i la italiana:

«Jo, Giovanni di Borromei m'he compromès a no revelar ala veritat que em comunicà en secret Pier di Anghiera tresorer del rei d'Espanya, però per a què es tenguí memòria de la mateixa davant la posteritat que Cristòfol Colom és d'origen mallorquí i no lligur. L'astúcia emprada per Giouan Colom —això és Joan Colom— que per motius de política i religió es va veure en la necessitat de fer-se passar per Cristophorens C. per demanar ajuda al rei d'Espanya. S'ha descobert que viu a Gènova un tal Cristophora Colombo, llaner, fill de Doménica i Susanna Fontanarossa el qual no s'ha de confondre amb el navegant de les Índies Occidentals, ja que Colom és Igual a Colombo. De Bergamo, a: D. 1494».

El document havia estat trobat sota les guardes d'un llibre el qual havia estat propietat dels Borromei. Va ésser trobat pel bibliòfil milanès a una carreta d'un venedor ambulat. Aquesta troballa fou estudiada per espe-

cialistes que confirmaren la autenticitat del document pel que fa a la data que hi apareix. Aquest va ser ofert a la biblioteca de Catalunya pel milanès però no ho podia fer si no era a través del ministerio de Instrucción Pública, el document fou tornat al seu descobridor i el darrer que se sap d'ell és que estava en mans d'un nord-americà, Richard Aramil, de New York, però no ha estat possible tornar a tenir l'original, només en queden fotografies.

Una còpia fou analitzada recentment per una especialista en dialectologia italiana. Aquesta va dir que probablement era una còpia feta mitjans segle XVI, transcrita sobre un original redactat en la data indicada (1494) i per un autor de Llombardia.

Sorpren el fet que aquí s'anomeni Joan al navegant, sobre tot si tenim en compte que Luís de Ulloa, el 1927 (dos anys abans d'apareixer el document), ja havia identificat a Colom amb un navegant que en els anys de l'expedició danesa a Groenlàndia a 1476, enviada pel rei Cristià I de Dinamarca, figura amb el nom escrit de diverses maneres —Juan de Kolno, Ivan Kolonus, Juan Skolnus, Juan Scolno... Com senyala Ulloa, i d'altres, és molt possible que aquest Joan es tracti del descobridor pel fet que el nom coincideix molt i ell mateix estava navegant per aquelles aigües, cent llegües més enllà d'Islàndia, el febrer de 1477:

«Yo navegué el año de quatrocientos y siete, en el mes Hebrero, ultra Tile isla cint leguas... Y al tiempo que yo a ella fue no estaba congelado el mar, aunque ahia grandísimas mareas, tanto que...» (Colom, fragment de la carta als reis, 1495).

Eren els mateixos Colom i Kolonus o Skolnus? Sabem que Colom valia amagar la seva identitat davant el rei, es va canviar el nom per aquest motiu?

El document podria ser fals com tans d'altres que tracten sobre aquest tema, però quin mallorquí o italià podria estar interessat els segles XV, XVI, en atribuir el descobriment d'Amèrica a un mallorquí anomenat Joan Colom? Oblidem aquest document, de moment, fixem-nos en altres fets sobre aquest misteriós, però tan conegut personatge.

LENGUA DE COLOM, ELS NOMS DE D'ÀNIA A LES TERRES QUE DESCobreIX, I LA SEVA BIBLIOTECA

Colom parlava un espanyol molt estrany pels castellans: «Todas estas palabras del Almirante, con su humilde i falto de propiedad en los vocablos, estilo, como quien en Castilla no había nacido» (Las Casas CXLI), «En esta paso hace mención al Almirante de muchas puntas de tierra e islas y nombres que les había puesto, pero no parece cuándo, y en esto y en otras cosas que hay en los itinerarios, parece ser natural de otra lengua, porque no penetra del toda la significacion de los vocablos de la lengua castellana, ni del modo de hablar della» (Las Casas, CXXXVI). Els castellans que el tractaren veien que la seva llengua no era l'espanyol, tot i que casi sempre, des que fou a castellà emprà aquesta llengua als seus escrits. Cap dels seus contemporanis sap quina és la seva llengua, cap sap quina és la seva nacionalitat. Els documents castellans de l'època només diuen que era estranger, i els documents catalans que haurien d'haver registrat el seu pas per Barcelona després del primer viatge, han desaparegut tots. La nacionalitat ens diria quina era la seva llengua, i la seva llengua ens diria llur nacionalitat.

Sabem que es podia comunicar en castellà, en portuguès, coneixia el llatí força bé, devia conèixer vocabulari i expressions de diferents llengües del Mediterrani, ja que de ben jove ell va anar per mar a diferents països. Algun historiador va escriure que coneixia algun dialecte italià. Però el que l'historiador peruà Luis de Ulloa va posar en evidència era que el que ens havia arribat del que va escriure estava farcit de catalanismes. (No us ha passat mai que un espanyolet que us ha sentit parlar en mallorquí s'ha pensat que éreu italians?) El tema de la llengua de Colom no agrada als que el volen genovès, no es sap que emprà aquesta llengua ni per a parlar amb italians; unes cartes que va enviar a la Banca de San Giorgio de Gènova les va escriure en castellà, cosa estranya si és que ell era genovès, fins i tot va haver de menester intèrprets una vegada que va parlar amb uns italians.

Hem dit que els textos que ens han arribat de Colom estan farcits de catalanismes, pur català, tant de vocabulari com per les construccions. Vegem-ne alguns exemples: FARINA per «harina», FUSTA per «madera», MADONA per «dueña», MIÇER (misser) per «abogado», BASA (bassa) per «charca», CALA i CALETA per «ensenada», CUERVOS MARINOS (corbs marins) per «cormoranes», PER FORZA (per força) per «por fuerza», ILETA (illeta) per «islita», LAUNES (llaunes) per «latas», PARDALES (pardals) per «gorriones», PELLAS (pelles) per «sartenes», TONINAS (tonyines) per «atunes», SENTIR (sentir) per «oir»; aquests són uns pocs exemples de mots purament catalans, alguns utilitzats com quan parlem en espanyol i al no conèixer la paraula espanyola n'adaptam una de catalana. N'hi ha molts més, i sobre tot construccions gramaticals només possibles en català.

Val a dir que la cal·ligrafia dels pocs escrits autògrafs

que han quedat de Colom és molt semblant a la lletra catalana-aragonesa de l'època.

Els noms que va donar les terres que ell anava batejant també són pistes sobre la possible nacionalitat de l'almirall. Els topònims amb que Colom batejà les terres que descobrí és un dels arguments que més s'esgrimien a l'hora de reivindicar un Colom català. Es pensa que amb els noms que Colom donava a les terres que trobava l'almirall volia homenajar la seva pàtria, la qual per circumstàncies poc clares es veia obligat a amagar. Historiadors i investigadors sobre el tema reivindiquen un Colom per a diferents llocs del país. N'hi ha que el consideren mallorquí de Ciutat, de Gènova, de Sóller, i els que més, de Felanitx (aquesta tesi és defensada des de diferents argumentacions); n'hi ha que el consideren eivissenc, n'hi ha que el consideren barceloní, gironí, dels comtats sota dominació francesa, i fins i tot de Terres de Ponent. Cal dir que no totes aquestes argumentacions es basen en els topònims que l'Almirall donà a les terres del Nou Món. Moltes es fonamenten en el fet que s'ha trobat qualche Colom de l'època el qual s'ha identificat amb el descobridor.

L'historiador Jaume E. Amengual senyala alguns topònims propis de les illes i d'altres formants a partir de paraules catalanes. La tercera illa que Colom batejà va ser amb el nom de FERRANDINA, en honor del rei catòlic i ho fa a partir de la forma catalana, Ferran que amb el temps passaria a ser Fernandina, forma castellana. Illa de SANT SALVADOR, emprà el nom sant amb «t» final segons la forma catalana. Alguns hi volen veure una remembrança del santuari felanitxer, l'investigador Nito Verdera, però, pensa que Colom pensava amb la capella de Sant Salvador la qual era al costat de la catedral eivissenca des del segle XIII, Sant Salvador era a més el patró de la gent de la mar. ISLA DEL FERRO, com ja sabeu «ferro» és una paraula catalana. PUNTA DEL ARENAL, S'Arenal és un topònim mallorquí ben conegut. Isla GRACIOSA, Graciosa és un típic nom jueu mallorquí. Illa SAONA, a Formentera hi ha Cala Saona, Illa MONA, l'antic nom de la major de les illes Columbretes situades entre Castelló i Balears. Illa MARGALIDA, així la va batejar l'almirall, amb la forma mallorquina i eivissenca del nom Margarida: Margalida. També és el nom de dues illetes d'Eivissa, les illes Margalides. Illa MARTINET, és el nom d'una punta pròxima a la ciutat d'Eivissa. Illa MONTSERRAT, aquest nom demostra que la seva relació amb Catalunya podia ser qualche cosa més que això.

L'investigador eivissenc Nito Verdera senyala, a més dels que ja hem vist, molts d'altres topònims que es trobaven a les Pitiüses abans del descobriment i amb els qual Colom donà noms a diferents indrets del carib: Punta de la Mata, Caleta, Punta de la Rama, Punta de las Salinas, Puerto Marés, Isla de las Ratons (també es troba a Menorca), Punta Roja, Cabo Berberia, Camari, Tramontana, Gràcia, Punta Galera (aquest topònim es troba a altres llocs de les illes), Formigues, Nieves (Santa Maria de les Neus és la patrona de les illes Pitiüses).

La caravel·la Sta. Maria. Dibuix de R. Monleón.

amb Calonge pel fet que se sap que a la casa de Na Burguera el segle passat s'hi conservava un retrat d'aquest frare); també hi havia la novel·la «Història de Jacob Xalabín»; Un altre manuscrit remarcable és el Compendi català de la lògica d'Algazel, la qual es suposa que és la lògica de Gazzali posada en rima per Ramon Llull; altres manuscrits interessats són «La Passió de Mort de Jesucrist» i la «Missatgeria Tramesa per lo Rei En Joan». Entre els llibres estampats i que probablement pertanyen a l'almirall hi ha: «De Conceptione Beate Virginis» del carmelita barceloní Francesc Martí; «Deus cum tua aumma perfectone. Incipit Ars generalis ultima» de Ramon Llull; «Constitucions de Catalunya»; a més hi ha

un munt d'obres de Francesc Eiximenis, una de Sant Ramon de Penyafort, una de Sant Vicenç Ferrer, i les «Pràctiques e costumes de la rectoria de Badalona» obra que per a Caius Parellada el relaciona amb en Colom parent de Guillem Colom, esmentat abans, la família del qual tenia terres a Badalona. A la biblioteca hi havia moltes obres catalanes que foren adquirides per Hernando Colom.

Entre les obres que Hernando conservava de son pare n'hi ha una de singularment interessant, la lletra que aquest va adreçar al valencià Lluís de Santàngel, el qual havia ajudat econòmicament en l'empresa del primer viatge, i de la qual el seu fill va anotar al seu arxiu que estava escrita en català. L'exemplar que Hernando conservava de son pare era en català, i a més bastantes de les traduccions que ràpidament es feren de la notícia del descobriment arreu d'Europa diuen que han estat traduïdes de català. Un altre motiu per a pensar que Colom coneixia el català i a més fos sa llengua pròpia.

A hores d'ara més molt difícil identificar quin dels coloms catalans és el vertader, possiblement no se sabrà mai; Si la corona la persegui tota pista sobre la seva nacionalitat serà ben difícil arribar a aclarir el net de la història, de totes maneres a pròxim número de Dies i Coses seguirem comentant les pistes que alguns investigadors han trobat.

J. Vallbona

EUROPAIR S.A.

Billetes de Avión y Barco
Reservas de Hoteles
Viajes de negocios, de placer, luna de miel, etc.
Organización de Banquetes
Traslados en autocar

Se lo resolvemos todo a su entera satisfacción

En Cala d'Or   Tel. 65 78 03/04
En Cala Ratjada   Tel. 56 42 12
En Palma   Tel. 72 49 43

INSTAL·LACIONS

MONTATGES ELECTRICS
ANTENES PARABOL·LIQUES

Exposició de APLIQUES I LAMPARES
DARRERES NOVETATS EN PEL·LICULES
DE VIDEO

eléctricas
MANRESA, S.A.

Distribuidor Oficial: AEG - TELEFUNKEN -
ZANUSSI - THOMSON - SANYO - CORBERO

C/ Ariel, 5 - Tel. 657859
Avda. Bélgica, 6 - Tel. 657378

CALA D'OR

Receptes de Cuina

Lasanya d'espínacs

Hem de menester:

1 kg. d'espínacs frescs o un paquet de congelats, una ceba, 200 gr. de tonyina, 2 ous bullits, 1/2 l. de llet, 2 cullerades de farina, 50 gr. de mantega, nou moscada, oli d'oliva, formatge rallat i sal.

Courem els espínacs i els degotarem ben degotats. Fregirem la ceba i quan estigui rossa hi afegirem els espínacs ben trossejats. Els sofregirem una mica i després hi mesclarem la tonyina, els ous bullits a trossos i ho salarem. Hem de fer una beixamel amb la llet, la farina, la mantega, la sal i la nou moscada. Bullirem les plaques de lasanya.

A una greixonera de test amb el fons cobert per la beixamel, hi posarem una capa d'espínacs i tonyina i una altra de lasanya, i així, fins acabar amb una de lasanya. Tapar-ho amb la beixamel, posar-hi el formatge per damunt i gratinar al forn.

Aquest és un plat senzill i diferent bo de fer i bastant complet, esper que us agradi.

RESTAURANT - PIZZERIA

Blanco y Negro

Tel. 64 34 65

Porto Cari, 5
Cala Llonga

07660 - CALA D'OR
Mallorca

FUSTERIA ANTONI VADELL 1
CALONGE 657145
GERMANS VALLBONA

TEL. 65 78 47

BAR NOU

CALONGE
tel. 657820

L'ESPORT ÉS COSA BONA

Pareix que s'acaba

Sí, el que fa uns anys era pràcticament l'única cosa que es feia els diumenges horabaixa s'està acabant: el futbol de poble, almenys al nostre envoltant.

Fa una sèrie d'anys la crisi futbolística va pegar de fort al centre de l'illa, equips històrics com el Porreres, el Sant Joan o el Vilafranca que jugaven a tercera divisió o preferent desapareixien. Després altres equips com el Poblense o el Constància avesats a estar a dalt del futbol mallorquí passaren a ser dos equips vulgars inclús el Constància va acabar abocar a la preferent.

Un altre tipus d'equips són els de les zones turístiques com Cala Millor, Santa Ponsa o Cala d'Or aquests pugen tan aviat com tornen a devallar, no n'hi ha ni un que pugui seguir amb regularitat a dalt de la classificació: l'economia ja se'n preocupa de que caigui. Ara el mal ja ha arribat als equips petits de la nostra zona, i per què això? Senzillament perquè ara a l'any tan anomenat, «el 92», ja no hi ha juguera, els joves ja passen del que un temps era l'esport rei.

Aquesta filosofia no és fruit d'un dia ja fa estona que molts de joves quan arriben a l'edat «burra» els fugen les ganes de sacrificar-se i d'entrenar, prefereixen anar de marxa. Molts d'equips es troben que han tengut bons alevins, infantils, cadets o inclús juvenils i després no surten els fruits esperats pels primer equip. A s'Alqueria s'han trobat a més que fa uns anys ja no varen poder fer juvenils pel que esmentàvem abans. Ara, com pot fer-se un equip de primera regional a un poble d'un millar d'habitants si ha fuit sa juguera i no hi ha equips base? Per exemple enguany ha estat el primer any després de molts, fins i tot quan no hi havia cap equip federat, que no hi ha hagut futbol a les festes de Sant Roc per manca de jugadors.

L'equip que més problemes ha tengut per fer una

L'afició cada vegada va a menys als camps de futbol

plantilla els darrers deu anys ha estat sense dubte el Cas Concos, que no ha comptat en juvenils, però els seus bons contactes amb Felanitx li ha permès, any darrera any, poder presentar una plantilla més o menys digna.

Després de la forta crisi que va tocar l'any passat al Cala d'Or on ja no queda quasi ningú de l'equip que va jugar la lligueta d'ascens a segona B pareix que ha remès un poc i comptarà amb una sèrie de jugadors que de moment és una incògnita saber el que poden donar de si.

Abans d'acabar una vull destacar la creació al Llobarç d'un equip de futbol d'empresa format la majoria per jugadors locals bastants ex-jugadors del Salines, equip que enguany tornarà a jugar a primera regional.

Esperem que a l'hora de sortir aquest número hagin millorat les coses pels nostres equips i puguin al menys mantenir la categoria, la qual cosa implicaria que almenys no han desaparegut. Seria molt trist que essent tan mal de fer crear i mantenir un equip, desapareguin tan ràpidament.

Maties Adrover

Toni Adrover «Gordillo»

Va començar jugant d'infantil al Club esportiu s'Horta, l'any que ho feren en Tomeu Roig, en Jesús Jiménez, en Toni des camp d'en Ventura i en Guillem Roig.

Va jugar dos anys dins aquesta categoria, a les ordres de'n Jaume Tauler, després va passar als juvenils on al llarg de la primera temporada, el va entrenar en Joan Caminer. Durant les altres dues fou en Tomeu Creus qui el va entrenar: segons l'opinió del jugador, foren

els anys que més gust va passar, ja que varen ser els anys de millor classificació.

Després va passar a la categoria superior i ja fa quatre anys que s'hi troba. Malgrat les classificacions siguin molt semblants fins ara, en Toni, troba que enguany les coses han partit millor i esperen fer una millor campanya.

-Fa uns dies que t'han operat, com va ser la lesió? quin va ser el diagnòstic i quin temps de recuperació et queda?

-La lesió que tinc ara me la vaig fer dia 23 de febrer a s'Horta, al partit contra l'equip de s'Arracó. Va ésser una jugada on jo vaig anar a pegar a la pilota i un jugador contrari em va posar el peu en planxa i li vaig pegar a davall.

El que va passar fou que l'endemà partia cap a Eivissa i vaig anar a la clínica d'allà on em feren radiografies i no em veren res més que un cop. Quan vaig tornar d'Eivissa vaig anar a Cala d'Or, al metge i aquest em va dir que li pareixia un tendó inflammat: em varen donar quatre dies de làser, però tot i això, el mal continuava i vaig decidir d'anar a veure en Nofre Alba. Ell em va dir que tenia un os esquerdat i que necessitaria recuperació amb electricitat. Vaig anar a Manacor quatre dies i després en Nofre Alba va dir que no hi veia res, però que si al cap d'un mes em feia mal, hi tornàs.

Jo vaig esperar un mes, i com que encara em feia mal en Rafel Roig em vadir que anàs a veure en Pau Llabrés. Vaig fer-ho així i ell em va dir que tenia un os esquerdat i que un tros d'os no havia saltat bé i em fregava un tendó: era necessària una operació.

L'operació la va fer en Nofre Alba i fins ara tot sembla que ha anat bé. La recuperació serà, més o menys, d'un mes i mig abans de tornar a entrenar.

-Quan podràs tornar a jugar?

-Jo esper poder tornar a jugar a finals d'octubre, ja que entre la recuperació i tornar començar a entrenar, hi haurà dos mesos.

-Quins són els teus objectius dins

el món del futbol?

-Bé, jo no tenc cap objectiu clar, sinó que m'agradaria poder jugar alguns anys més, i si és a s'Horta, bé, perquè m'hi trob molt a gust, tenc molts de companys. Després d'això, ja ho veurem.

-A quin lloc t'agrada més jugar?

-A mi m'agrada jugar de lliure o de lateral, perquè ja he jugat per tot, menys de porter.

-Penses fer-te entrenador?

-Fins ara no hi he pensat. Però crec que sí, m'agradaria entrenar algun equip d'aquí un parell d'anys.

-S'està acabant el futbol en aquesta zona?

-Jo crec que sí, el futbol està baixant una mica per aquesta zona nostra: cada poble vol tenir el seu equipet i per això els jugadors bons estan molt repartits i no es pot fer un equip més o menys bo. Per això, la gent es cansa de veure que cada any el seu equip queda per l'estil.

-Somiares mai jugar a un equip

de primera divisió?

-Jo crec que tots els jugadors de futbol han somiat, alguna vegada, jugar al seu equip preferit, i jo, com tothom, he somiat jugar amb el Barça.

-Describeu com ets com a jugador?

-Com a jugador crec que som més un jugador de força, que de tècnica.

-Millors qualitats i pitjors defectes?

-Les millors qualitats crec que són les ganes de jugar i córrer i el defecte més gros, per ventura, que em pos nerviós molt aviat, i els nervis em fan fer coses rares.

-Qui és el teu ídol?

-No tenc cap ídol determinat, però hi ha alguns jugadors que m'agraden bastants com són: Michael Laudrup, Josep Guardiola, Bernard Shuster, Etc.

Moltes gràcies Toni per les teves paraules i que te recuperis ben aviat.

VINYOTA

C.D. Santanyí i C.D. Ses Salines recordant velles lluites

Formació del C.D. Santanyí

Barceló (pare) i Barceló (fill): dues generacions al mateix equip

A les festes de Sant Jaume vàrem tenir l'oportunitat de veure tornar correr pel Camp Municipal d'esports molts de jugadors que feren història, tant a Santanyí com a Ses Salines.

Per un moments tornàrem viure la rivalitat tor-

El resultat no és important, allò vertaderament important és que una vegada més el futbol fa amics per a tota la vida.

nada amistat, ja que no hi va haver ni un mal gest, ni una mal intenció, tot el contrari un partit de festa.

En Marqueño, n'Esteve i en Taberner, tots tres ara entrenadors

CODOSA
IMATGE D'OR
Avda. Boulevar, 13 - Tel. 657758
CALA D'OR (Mallorca)

**FOTOGRAFIA
PROFESIONAL**

REPORTATGES
FOTOS CARNET
FOTOCOPIES
VIDEO
MUSICA

*col.laboradors de
dies i coses*

XIII Pujada de la part forana a Lluc a peu

Per primera vegada Calonge i sota l'emblema de l'Associació Cultural «Es Majoral» prendrà part d'aquesta, ja tradicional pujada.

Encara que des de fa uns anys, sempre hi ha anat algun calongí, ho havia fet per iniciativa d'unes entitats no calongines. La nota més destacada la té en Miquel Taconer que el dos darrers anys ha protagonitzat dues gran caminades des d'aquí fins a Lluc.

Fa dos anys hi va anar amb en Toni Company, es varen aturar a Inca per descansar i ja no pogueren tornar posar el seu motor en marxa. L'any passat, per allò de l'experiència, ja no li va pasar i va arribar victoriós a la meta, a Lluc.

Enguany vol repetir la gesta acompanyat si pot per en Toni Adrover Vallbona o en Tomeu Polla, però aquesta és una qüestió no confirmada avui a l'hora de fer aquest escrit.

La nit del proper 12 de setembre tornarà esser la nit màgica i tots el pobles de Mallorca s'aixecaran per anar a veure la mare de Déu de Lluc. Hi haurà gent que partirà a peu des del seu poble, però hi haurà un gran grup que anirà fins a Inca amb autocar i que partirà devers les quatre i mitja de la nit cap a Lluc; abans hauran contemplat devora els focs, els típics balls mallorquins. Enguany l'ajuntament de Santanyí posarà gratuïtament el micro-bus per traslladar cap aquí el que hagin partit de Ca-

longe a peu i cap allà els que hi vulguin anar des d'Inca.

Pagat un tiquet, tots els marxaires rebran una camiseta commemorativa de l'acte, a més de begudes i menjars durant la pujada: hi haurà per això, una furgoneta que cubrirà les necessitats durant el trajecte.

Per poder apuntar-se s'haurà de fer un ingrés al conte de «ES MAJORAL» al Crèdit de Calonge (per veure condicions hi haurà uns programes repartits pel poble). S'ha de tenir en compte que les places del microbús estan limitades a una vintena.

ANIMAU-VOS, US ESPERAM.

Torneig de basket Sant Agustí 1992. Felanitx

Com ja es costum, a les festes de Sant Agustí no hi ha faltat el torneig de basket. Nou equips iniciaren la competició el passat dia 27 de juliol amb la participació d'un equip —Els Fracassats— integrat majoritàriament per calongins. Concretament hi prengueren part en Guillem Julià Adrover, en Tolo Adrover Adrover, en Tomeu Adrover Adrover, en Toni Adrover Vallbona, en Guillem Julià Adrover, en Damià Bover i en Xisco Adrover o sigui set dels onze integrants de l'equip. Els «estrangers» foren en Toni Obrador de Felanitx, en Pere Soler i en Miquel A. Grimalt de Ciutat i en Tomeu Maimó de Cas Concos.

Els Fracassats acabaren en quarta posició la primera fase en quatre partits guanyats i quatre de perduts. Els resultats foren:

FRACASSATS 44 - Felanitx Muls 39

FRACASSATS 74 - Bananas Club 41

FRACASSATS 43 - Fets Pols 5

Philadelphia 69ers 40 - FRACASSATS 53

Fenomenal Boys 70 - FRACASSATS 66

El Retorn Xuquines 75 - FRACASSATS 48

FRACASSATS 68 - Rats Broncos 57

FRACASSATS 59 - 10 N'hi Do 69

A la següent fase, els quarts de final, es varen enfrontar amb els que havia estat el cinquè classificat, es Rats Broncos, el quals derrotaren per 60 a 48 en un partit molt igualtat tot i el resultat final.

A les semifinals varen caure dignament a la prorroga per 64 a 60 contra l'únic equip invicta de la primera fase, «El Retorn de les xuquines».

Els màxims anotadors de l'equip foren en Xisco Adrover amb 136 punts, en Toni Obrador amb 130 i en Damià Bover amb 110.

RESTAURANT

Ca'n Trompé

Avda. Belçica, 12

Telèfons 657341 - 643113

07660 - CALA D'OR

Pintures

D'or

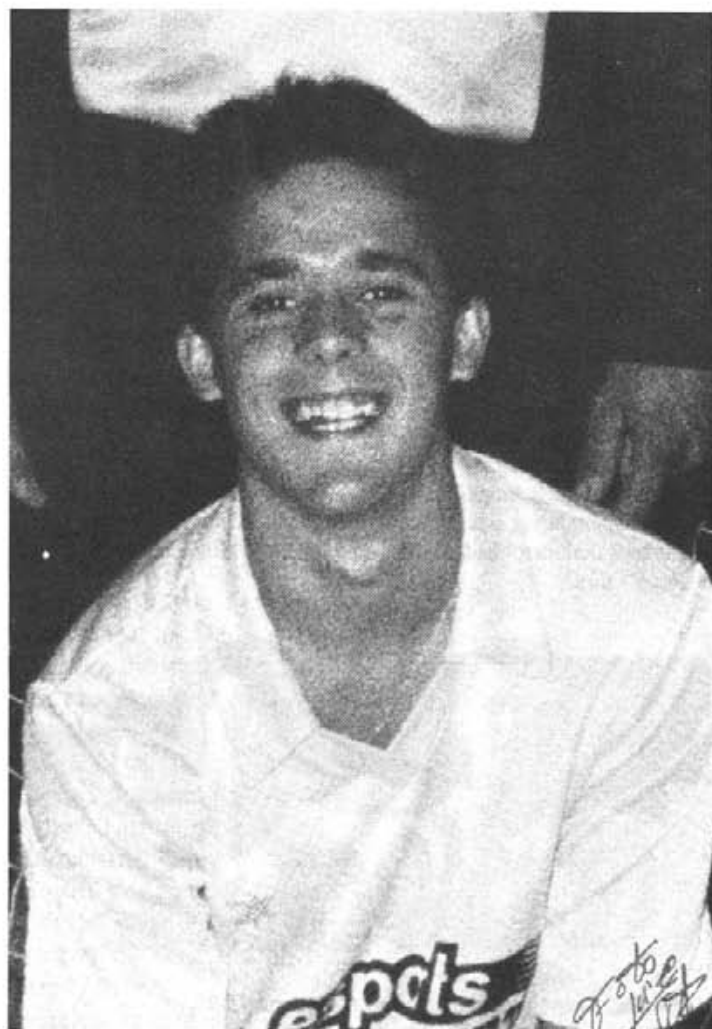
Calonge

«Recordant en Maties Contestí»

El proper 28 de setembre, els equips de futbollet juvenil i senior es reuniran a Calonge per recordar la memòria d'en Maties Contestí. Aquest jove va venir a jugar durant altres anys a les festes de Calonge. Els seus amics ens han fet arribar l'escrit que reproduïm:

«L'horabaixa d'un dia qualsevol, asseguts a la fresca del bar a l'estiu, o envoltats de l'estufa a l'hivern, esperant ser-hi tots per fer la cotxada per anar a jugar un partit de futbollet, ens vénen a la memòria molt sovint, aquells dies: ferà prop d'un any que l'amic Maties Contestí ens acompanyava.

Te'n recordes de quan...! i aquella vegada que...! i d'aquella passada que va fer...!: Són moltes de les frasses amb les quals comentam i recordam aquell amic que un dia ens va deixar. Encara el tenim ben present. A cada partit, als entrenaments o quan esperam per partir, inconscients el cercam per veure

si està desmarcat, si es troba molt cansat o si ja ha vengut i beu la taronjada o

el lacao, —begudes habituals en ell—, un poc abans de partir.

El recordam com aquell jove esportista, que, ben prest, a l'edat de juvenil o infantil, no record massa bé, ja jugava a les files del Felanitx i més tard amb el Ca's Concos. Quan feia cursa en el col·legi o bicicleta per Ca's Concos o jugava amb l'uniforme groc de futbollet, no li sentires mai una paraula més alta que l'altre; des del mig del camp organitzava el joc i no el sentires mai discutir amb ningú.

Com a persona era un verdader amic i company del que et podies refiar, en ell hi podies confiar i parlar de qualsevol cosa, sabies que no et faria cap mala passada, era amic dels seus amics.

Suposam que allà on ets, segueixes fent esport i és ben segur que si jugues a futbol o futbollet ser titular cada partit. Aquí els teus companys t'enyoram i et recordam i en aixecar els ulls cap al cel pensam que ens mires i des d'aquí et saludam i et deim MATIES, encara ets amb nosaltres».

VOLVO

Venta y servicio

**AGENCIA EN MANACOR Y COMARCA
HERMANOS NADAL, S.A.**

C/ Creuers, 30. Manacor. Tels. 55 21 77 - 55 13 02

**FOTOS
Jaume Moserrat**

Revelats al cap d'una hora
Còpies fotogràfiques en quatre min.
Fotos Carnet
Reportatges
Foto Industrial
Servei de Fotocòpies

C/ Santuari, 88

tel. 581156

C.D. Alqueria

Joan Carbalán Verd, nascut a Lluçmajor el 25-1-73. Ha jugat amb els alevins de l'Espanya, Infantils i Juvenils de Campos. Fa 1'68 d'alçada i pesa 67 quilos. Juga de defensa.

Miquel Rigo Rosselló (S'Alqueria Blanca, 31-8-72). Defensa. Va jugar tres temporades amb els Juvenils de l'Alqueria. Ara havia estat dues temporades inactiu. Alçada: 1'78 m. Pes: 74 quilos.

Agustí Durán Gómez (Campos, 25-9-70) 64 quilos i 1'70 m. Ha jugat sempre amb el Campos: Alevins, Infantils, Juvenils i Regional (2 anys a Primera i un a preferent) Juga de davanter.

Tomeu Corbalán Verd. Va néixer a Lluçmajor el 27-9-71. juga de defensa o mig. Ha jugat amb els Infantils i Juvenils del Campos. Alçada: 1'75 m. Pes: 85 quilos.

Ha començat ja la competició de 1ª Regional 1992-93 i, amb aquesta, el C.D. Alqueria compleix onze temporades seguides dins la categoria.

Hi ha hagut a darrera hora més baixes de les esperades, el que ha provocat que la pre-temporada no s'hagi pogut fer de la manera més adequada, degut a la manca de jugadors. Però pareix ésser que els problemes poc a poc se van superant i, afortunadament, els esforços realitzats per què el futbol no desapareixi hauran servit de qualque cosa. És molt important que tant directius, jugadors, socis i seguidors en general no donin l'esquena quan el moment és delicat. Si tot-hom vol col·laborar, la continuïtat del futbol a s'Alqueria no correrà perill.

Dels equips rivals de l'Alqueria, només n'hi ha un que mai s'hagi enfrontat als verd-i-blancs: el s'Arracó, que aspira enguany a punjr a Preferent.

Villa i Edu, dues baixes sensibles per l'Alqueria 92-93.

En Jaume i en Tomeu seguiran amb l'Alqueria

Aquesta temporada els curiablancs tornaran, després de quinze anys, a Mancor de la Vall, per enfrontar-se al Montaura. A part d'aquests dos equips, provenen també de la 2ª Regional el Barracar i el Ferriolense.

De Preferent varen bairar el Marratxí i el Salines màxim rival enguany de l'Alqueria. Els saliners, que tenen moltes ganes de tornar ascendir, visitaran «Sa Teulera» a la jornada 10, dia 8 de Novembre;

En Llorenç Rigo continua com a entrenador

serà el primer dels dos grans derbies que disputaran els dos equips a l'actual competició.

Hem de significar també que el Port de Pollença, que l'any passat havia mantengut la categoria, ha renunciat a la 1ª Regional.

FITXATGES

A l'hora de tancar l'edició de «Die i coses», el capítol de fitxatges del C.D. Alqueria no havia quedat encara clos. Per tant, és molt probable que a l'hora de sortir la revista la situació ja hagi canviat.

De moment, aquests són els nous fitxatges per la temporada 1.992-93:

L'esport i el nin (IV)

Estudi, esport i descans

(Escrit pels metges:
Bartomeu Martí, Teo Cabanes i Gasull)

Les hores del dia s'han de distribuir de la millor manera possible entre l'estudi, l'esport i el descans.

Les hores d'estudi o d'horari escolar, normalment, no poden ésser modificades perquè depenen d'un calendari que organitza la teva escola per dur a terme l'aprofitament de la teva educació el millor possible. De les hores que et resten i descomptant les hores de menjar, has de planificar les que has de dedicar al teu esport i les que necessàriament han d'ésser de descans, perquè el teu cos es recuperi de l'activitat diària. La recomanació, quant a les hores de descans, és que dormis un mínim de vuit hores diàries, si són nou molt millor. També has de dedicar una o dues hores diàries a la lectura, veure la televisió o jugar, a part de les que puguis dedicar als treballs escolars fora de classe. La resta de les hores les pots dedicar al teu esport, a més dels caps de setmana en els quals disposaràs de molt més temps lliure.

La pràctica d'una activitat esportiva, la que més t'agradi, serà bo per a la teva salut. Pensa que en el col·legi estàs moltes hores assegut, el mateix que a casa quan mires la televisió. L'esport posarà en acció els teus músculs i amb això s'activarà el teu cor i el sistema nerviós, a més et donarà l'oportunitat de fer amics entre els teus companys d'esport que comparteixen els teus mateixos gusts. Canviaràs la rutina de l'horari escolar per tenir unes hores en què el teu cos podrà gaudir de total llibertat de moviment i et sentiràs feliç amb aquest fet.

OBJECTIUS DE L'ENTRENAMENT ESPORTIU

6, 7, 8 anys.- Desenvolupament de la coordinació. Formació Rudimentària de la Tècnica.

9, 10 anys.- Formació i perfeccionament de la Tècnica.

11, 12, 13, 14 i 15 anys.- Exercicis específics. Inici de la Competició. Desenvolupament de les condicions físiques i motrius bàsiques.

16, 17, 18 i 19 anys.- Estabilització de la tècnica i tàctica. Increment de les càrregues d'entrenament. Competicions regulars i adequades a la categoria. Edat de màxim rendiment esportiu.

El creixement i el desenvolupament físic

QUÈ ÉS EL CREIXEMENT?

El creixement és un procés natural en el nin, pel qual es produeix una modificació de les dimensions corporals a través d'un augment de la talla i del pes, encara que també es produeix un augment del volum de tots els òrgans del cos. Aquest fet és possible perquè les cèl·lules de l'organisme es van reproduint i, per tant, la conseqüència final és l'augment del volum del cos.

QUÈ ÉS EL DESENVOLUPAMENT?

El desenvolupament del cos humà no tan sols abraça el creixement en nombre de les seves cèl·lules, i per això motiva un augment del pes i de la talla, sinó que també es refereix al desenvolupament de les funcions que pot dur a terme l'organisme quan ha acabat la seva maduració. Un òrgan que està en període de desenvolupament es pot comparar a una fruita mentre madura. Quan aquesta assoleixi el grau de maduresa oportú és quan serà més gustosa. En el cas dels òrgans i funcions de l'organisme, quan aquests s'han desenvolupat és quan adquireixen la major capacitat per complir les funcions per a les quals estan formats.

Has de tenir molt clar que no és el mateix el creixement que el desenvolupament. El creixement es pot expressar en altura, pes i nombre de cèl·lules, però la maduració és quan les funcions que hauran de desenvolupar aquests òrgans que creixen es pugui realitzar d'una manera completa. El desenvolupament pot ésser psíquic, intel·lectual, sexual, etc. De totes maneres, perquè la teva salut global sigui bona, creixement i desenvolupament han d'anar íntimament lligats.

El creixement i desenvolupament del nin passa per tres fases importants:

- 1ª LA PRIMERA INFÀNCIA..... 0-6 anys.
- 2ª EDAT ESCOLAR..... 6-12 anys.
- 3ª PUBERTAT..... a partir dels 12 anys.

Les fases de creixement i desenvolupament del teu cos seran diferents en tots aquests períodes.

El primer any de vida és molt important, ja que en aquests temps, pràcticament, es dupliquen el pes i la talla, a la vegada, aquesta primera infància és fonamental en el desenvolupament del sistema nerviós i del cervell, la qual cosa permet que en el nin madurin moltes de les funcions psicomotrius com aprendre a menjar amb cullera, aprendre a caminar, reconèixer a les persones que l'envolten, practicar els seus primers jocs i a través d'aquests es pot començar a relacionar amb l'esport. En l'aspecte del creixement apareixen les primeres dents i l'ossada comença a ossificar-se.

En l'edat escolar (6-12 anys), el creixement no és tan ràpid com a la primera fase però en aquesta etapa es perfeccionaran tots els coneixements adquirits a la primera infància. L'ambient familiar serà fonamental en la seva influència sobre el desenvolupament en aquesta edat escolar. Una bona ajuda de pares i familiars farà que el nin creixi protegit per un ambient que cerca el millor pel que fa el seu desenvolupament.

En l'etapa de la pubertat torna a produir-se un increment important del creixement del cos, és molt conegut com «l'estirada de creixement» que es produeix en aquesta fase, i que en algunes ocasions, si hi ha irregularitats en l'aportació dietètica, poden produir-se dolors dels ossos, anomenats dolors de creixement i que hauran d'ésser sempre motiu de consulta amb el metge.

EL DESENVOLUPAMENT, EL CREIXEMENT I L'ESPORT

L'esport és un dels factors que poden ajudar que el creixement i desenvolupament del nin siguin correctes. Quan tu fas esport, els teus músculs s'exerciten, s'evita que acumulis excés de pes, també que estiguis molt de temps assegut i a més et relaciona amb amics i companys que comparteixen els teus mateixos interessos. En el creixement influeixen factors d'herència, que tu pots heretar dels teus pares i padrins i que et poden esser més favorables per uns o altres esports. A part d'aquests factors d'herència, que no pots canviar, en el creixement influeixen altres factors relacionats amb el medi ambient en què vius, família, col·legi, amics. També pot influir la nutrició, com hem explicat a l'altre capítol, el clima o determinades malalties. En moltes ocasions quan tens una malaltia infecciosa com la grip, en pocs dies pots créixer uns quants centímetres, per altra banda, algunes malalties poden fer que perdis la gana i per això el teu creixement es pot veure retardat.

L'Educació Física i l'esport t'ajudaran a créixer sa i fort. L'esport comporta moviment i aquest, a la vegada, desenvolupa l'organisme. Un òrgan que no treballa es desenvolupa poc. D'aquí la importància de la

pràctica de l'esport des de la infància.

Per totes les edats hi ha esports adequats, però alguns esports més tècnics requereixen un major desenvolupament físic i intel·lectual, o d'habilitats específiques, perquè es puguin practicar correctament.

Els esports bàsics són: LA GIMNÀSTICA, LA NATACIÓ I L'ATLETISME. A través d'aquests pots passar a altres esports quan la teva preparació física de base sigui bona i puguis suportar els esforços que requereixen o estiguis capacitat per comprendre els aspectes tècnics d'altres esports més complicats. De totes maneres practica l'esport que més t'agradi, mentre sigui aprofitat a les teves característiques i estiguis sa per realitzar-lo. Per saber si és així és indispensable que et facis una revisió per part de l'especialista en Medicina de l'Educació Física i de l'Esport.

El nostre consell és que per a un creixement i desenvolupament adequat realitzis fins als 14 anys la major quantitat d'esports possibles, perquè així treballin tots els grups musculars del teu organisme. Passada aquesta edat pots dedicar-te a intensificar els entrenaments en l'esport que més t'agradi, sempre que les teves possibilitats físiques siguin compatibles amb aquest.

Practicar l'esport, tal vegada no farà que siguis molt més alt, però sí més fort i més sa.

VELLES GLÓRIES

SANTANYÍ - SES SALINES

SANT JAUME '92

